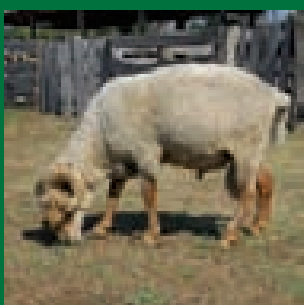
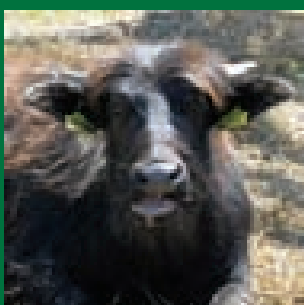
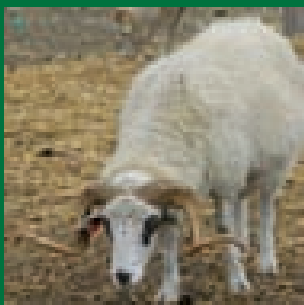
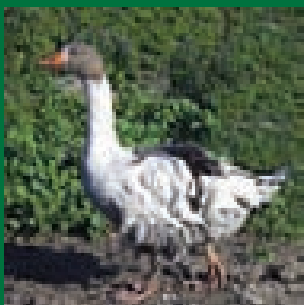
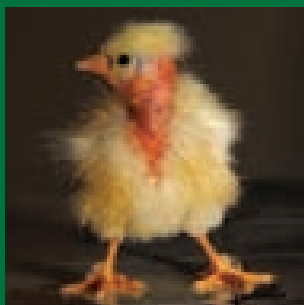
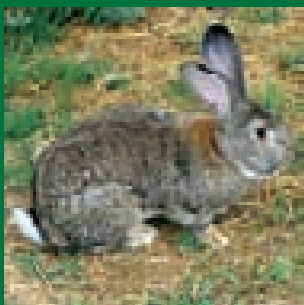

A KÁTKI – túlélve egy teljes évszázadot – 2010. november 1-jei hatállyal újjáalakult Kisállattenyésztési Kutatóintézet és Génmegőrzési Koordinációs Központ néven. A tenyésztési és kutatási feladatok újjáélesztése mellett a KÁTKI a régi magyar haszonállatfajták génmegőrzésének országos központjává vált, jelentős részt vállalva e fajták védelmét célzó tenyésztési, kutatási, oktatási és vidékfejlesztési programokban. Ezt tükrözi az intézmény új neve, amely 2013 májusától *Haszonállat-génmegőrzési Központ* (HáGK).

KÁTKI KRÓNIKA 2010–2013

KÁTKI KRÓNIKA 2010–2013

A Kárpát-medence mezőgazdasági hagyományai és napjainkig megőrzött értékei meghatározó jelentőségűek a térség hosszú távú fenntarthatósága, gazdasági és kulturális értékeinek jelenlegi és jövőbeni hasznosíthatósága szempontjából. Ezt a szemléletet képviseli a Darányi Ignác földművelésügyi miniszter kezdeményezésére 1897 és 1919 között létrejött három intézmény jogutódjaként a KÁTKI néven ismert egykori gödöllői Kisállattenyésztési Kutatóintézet.

Gödöllő 2013

KÁTKI KRÓNIKA
2010–2013

*„Hagyományos használlatainkban
rejlő nemzeti értékeink védelme,
kutatása és fejlesztése örökölt jogunk
és kötelezettségünk.”*

KÁTKI KRÓNIKA

2010–2013

Haszonállat-génmegőrzési Központ
Gödöllő 2013

E KÖTET SZERKESZTŐI

DR. SZALAY ISTVÁN 🇮🇪 DR. KISNÉ DR. DO THI DONG XUAN
🇮🇪 PATAKINÉ DR. VÁRKONYI ESZTER 🇮🇪 O. HORVÁTH GYÖRGY
🇮🇪 POLGÁRNÉ STAUD MAGDOLNA

Elérhetőség:

Haszonállat-génmegőrzési Központ (HáGK), 2100 Gödöllő, Isaszegi út 200.

Telefon: +36-28-511-300, Fax: +36-28-430-184

e-mail: katki@katki.hu

web: <http://www.genmegorzes.hu>

Copyright © HáGK, 2013

Borítófotó © Katona Péter, 2013

Fotók © Dr. Szalay István, Dr. Kisné Dr. Do thi Dong Xuan,
Somfai Sándor, Szentes Katalin Ágnes, HáGK Archivum

ISBN 978-963-08-8248-4

Felelős kiadó: a HáGK igazgatója

Nyomdai előkészítés: socio-typo

Nyomdai munkák: Oliton

Tartalom

Köszöntő	7
Történeti áttekintés	8
A KÁTKI alaptevékenysége	23
Munkatársaink	35
Régi magyar használlataink	45
Nemzetközi kapcsolataink	61
Hazai kapcsolataink	63
Oktatási tevékenységünk	65
Rendezvényeink	67
Kiemelt projektjeink	79
Publikációk, 2011–2012	89

Köszöntő

A Kárpát-medence mezőgazdasági hagyományai és napjainkig megőrzött értékei meghatározó jelentőségűek a térség hosszú távú fenntarthatósága, gazdasági és kulturális értékeinek jelenlegi és jövőbeni hasznosíthatósága szempontjából. Ezt a szemléletet képviseli a Darányi Ignác földművelésügyi miniszter kezdeményezésére 1897 és 1919 között három intézmény jogutódjaként létrejött egykori gödöllői Kisállattenyésztési Kutatóintézet, amely – túlélve egy teljes évszázadot és eközben számos szervezeti változást – megőrizte önálló szellemiségét, és szakmai tevékenységével mindvégig igazolni tudta létjogosultságát.

A KÁTKI 2010. november 1-jei hatállyal újjáalakult Kisállattenyésztési Kutatóintézet és Génmegőrzési Koordinációs Központ néven. Az egykori baromfi-, nyúl-, méh- és haltenyésztési kutatási feladatainak fenntartása és újjáélesztése mellett az intézmény a régi magyar haszonállatfajták génmegőrzésének országos központjává vált, jelentős részt vállalva e fajták védelmét célzó tenyésztési, kutatási, oktatási és vidékfejlesztési programokban.

Elődeink, Báldy Bálint, Örösi Pál Zoltán, Anghi Csaba, Jászfalusi Lajos és sokan mások már régen a magyar agrártörténet nagyjáivá emelkedtek, mi pedig, a szerény követők, szakmai-tudományos tevékenységünkkel őrizzük emléküket és hagyatékukat. És mindazokét, akik létrehozták, és évszázadokon keresztül fönntartották azokat a különleges, és kimagasló genetikai értéket képviselő kárpát-medencei haszonállatfajtákat, amelyek védelmét a jelen szakemberei az utókor felé közvetítik. Jelmondatunk is erről szól: „Hagyományos

haszonállatainkban rejlő nemzeti értékeink védelme, kutatása és fejlesztése örökölt jogunk és kötelezettségünk.” A KÁTKI Krónikát, az újjáalakult intézmény tevékenységének ismertetőjét, hagyományteremtő szándékkal és azzal a céllal készítettük, hogy az említett „jogokról” és „kötelezettségekről” számot adhassunk könyv formájában is. Ennek keretében ismertetjük a KÁTKI történetét, jelenlegi szervezetét, génmegőrzési, kutatási, oktatási, vidékfejlesztési tevékenységét, bemutatjuk munkatársainkat, az intézmény fontosabb szolgáltatásait, épülő és szépülő létesítményeinket, és nem utolsósorban a KÁTKI-ban található régi magyar haszonállatfajtákat, amelyek megőrzése a legfőbb feladatunk. Kívánjuk az olvasónak, szakembereknek, gazdálkodóknak, diákoknak és mindazoknak, akik fontosnak érzik agrárértékeink megőrzését és jövőbeni hasznosítását, hogy forgassák haszonnal a KÁTKI Krónikát.

2013 májusában a KÁTKI neve *Haszonállat-génmegőrzési Központ*-ra változott, ami ma már pontosabban fejezi ki a régi magyar haszonállatokkal végzett sokrétű génmegőrzési tevékenységet, a régi fajták védelmét, mentését, vidékfejlesztési-hasznosítási programjait, kutatását és oktatását végző intézmény egyre bővülő alapfeladat-körét. Ezzel a KÁTKI Krónika is pontosabbá és fontosabbá vált, és könyvünk egy korszak lezárása mellett egy erős alapokon nyugvó, új korszakot is jelez az intézmény történetében.

Gödöllő, 2013. november

Dr. Szalay István
igazgató

Történeti áttekintés

A KÁTKI története

A Kisállattenyésztési Kutatóintézet két önálló intézményből jött létre. Darányi Ignác akkori földművelésügyi miniszter kezdeményezésére 1897-ben alapították Gödöllőn a Magyar Királyi Baromfitenyésztő Telepet és Munkásképző Iskolát, 1899-ben pedig az Állami Méhészeti Gazdaságot, melyek elhelyezésére koronauradalmi területeket használtak fel. A két intézmény önállóan működött 1950-ig, a gödöllői Állattenyésztési Kutatóintézet alapításáig, melyben a Baromfi- és egyéb aprójószág-tenyésztési-, a Haltenyésztési- és a Méhtenyésztési osztály képviselte a kisállattenyésztési kutatásokat.

1952-ben a földművelésügyi kormányzat az Állattenyésztési Kutatóintézet kisállattenyésztési osztályaiból létrehozta Gödöllőn a Kisállattenyésztési Kutatóintézetet, ahol a meglévő alapokon folytatódott a baromfite-

nyésztési, takarmányozási, prémésállat-tenyésztési, méhtenyésztési és haltenyésztési kutató-fejlesztő tudományos munka. Abban az időben a Baromfitenyésztési Osztályt Báldy Bálint, a Prémésállat-tenyésztési Osztályt Anghi Csaba, a Méhtenyésztési Osztályt Örösi Pál Zoltán, a Haltenyésztési Osztályt Jászfalusi Lajos vezette.

Az intézet szerkezete 1962-ben átalakult, de a fenti állatfajokkal kapcsolatos kutató- és tenyésztőmunka alapfeladat maradt. 1968-ban a mezőgazdasági tárca az egyes állattenyésztési ágazatok tevékenységét átfogó kutatóbázisok kialakítására hozott határozatot. Ennek keretében a KÁTKI az iparszerű baromfihús-termelés, a nyúltenyésztés és a méhtenyésztés komplex kutatásának programvezető intézményévé vált. Ettől kezdve az intézetben fokozatosan túlsúlyba került a saját fajtákra alapozott tenyészállat-forgalmazási tevékenység, ami

A KÁTKI EREDETI ÉPÜLETEI. FENT: MAGYAR KIRÁLYI BAROMFITENYÉSZTŐ TELEP,
LENT: MÉHÉSZETI GAZDASÁG

komoly szaktanácsadói hálózat, ipari- és termelői háttér kialakítását tette szükségessé. Ekkor épült az intézmény takarmánykeverő üzeme, baromfikeltetője, valamint a nagyüzemi tenyésztésre alkalmas baromfi- és nyúltelepe.

Az 1970-es évek közepére a nagy jövedelmezőséget biztosító baromfi- és részben a nyúltenyésztés állami nagyvállalatok, kombinátok kezébe került, melyek fokozatosan monopolhelyzetre tettek szert. Ilyen gazdasági körülmények között a Kisállattenyésztési Kutatóintézet már nem volt versenyképes, a kutatások rovására megerősített nagyüzemi tenyésztői ágazatai tönkrementek.

Ezt követően, 1980-ban alakult meg az Állattenyésztési és Takarmányozási Kutatóközpont a herceghalmi Állattenyésztési Kutatóintézet és a KÁTKI egyesítésével. Az ÁTK egy évtizedes fennállása során a kisállattenyésztési kutatási egységek fennmaradtak, így lehetőség nyílt arra, hogy a KÁTKI az 1990-es évek elején ismét önálló státuszt kapjon.

1992-től az intézmény Kisállattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézet (KÁTKI) névvel először a GATE gazdasági felügyelete mellett, majd 1994-től 2005-ig önálló költségvetési szervként működött. Ebben az időszakban – több lényeges átszervezést követően – átalakult az intézmény osztályszerkezete, a hagyományos kutatási egységek megerősödtek, és 1990-től fokozatosan bővülő fajta- és egyedszámmal megkezdődött a régi, ma őshonosként védett magyar baromfifajták gödöllői génbankjának kialakítása.

MAGYAR LUDAK A KÁTKI GÉNANKJÁBAN

2005. december 13-án faxon érkezett a hír, hogy a felügyeleti szerv 2006. január 1-jei hatállyal a KÁTKI-t megszüntette, és jogutódként a herceghalmi székhelyű Állattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézetet jelölte meg. A gödöllői intézmény felszámolását célzó intézkedések szerencsére nem jártak teljes sikerrel, így az intézet – lényeges további leépítést és átszervezést követően – az ÁTK „kutatótelepe”-ként gyakorlatilag változatlan feladatkörrel működhetett tovább, Kisállattenyésztési és Takarmányozási Főosztály elnevezéssel.

A KÁTKI, mint szakterületén egyetlen hazai kutatóhely, eredetileg kisállat (baromfi, nyúl, méh) nemesítéssel, fajtafenntartással és kutatással foglalkozó intézményként működött. Fenti tevékenységéhez az 1990-es évek elejétől szervesen kapcsolódott a nemesítés és fajtafenntartás egyik különleges ágaként a génmegőrzés és a génbankok kialakítása. A KÁTKI valamennyi őshonos és nagyszámú egyéb, korábban honosított kisállatfajta génmegőrzésének központjává vált, és egyedülálló, nemzetközi hírű génbanki állományokat alakított ki. A 2010. november 1-től kiválással létrejött, és ismét önálló költségvetési szervként működő KÁTKI a fenti szakmai tevékenységet magas szinten és jó eredménnyel, folyamatosan végzi és tovább erősíti.

A KÁTKI keretében működő kisállat-génmegőrzési és méhészeti tevékenység a kutatás és tenyésztés mellett a hazai és nemzetközi génmegőrző- és méhész-szakemberek számára évtizedek óta találkozóhelyként, szakmai központként is szolgál (jó példa erre a KÁTKI 1990-ben létrehozott Baromfi Génbankja, az 1983-ban épített Méhészeti Múzeum, illetve a 2012-ben őshonos nagyállat-tartásra kialakított génbanki bemutató telep látogatottsága). Ennek köszönhetően az intézmény korábbi feladatköre lényegesen bővült, kutatási és génmegőrzési tevékenysége országos génmegőrzési koordinációval, sokrétű szakmai

oktatási tevékenységgel és vidékfejlesztési mintaprogramok végzésével és irányításával egészült ki.

A KÁTKI részeként működő *Méhészeti Intézet* az intézeti rangot és elnevezést 2010-ben, a KÁTKI újjáalakításával kapta vissza, ezért a KÁTKI történetének vázlatos áttekintése sem nélkülözheti azt, hogy e nemzetközi hírű intézményt kicsit bővebben bemutassuk. Elődjét, az Állami Méhészeti Gazdaságot 1899-ben hozták létre Darányi Ignác földművelésügyi miniszter kezdeményezésére. 1902-ig közel 18 000 mézelő fát és cserjét ültettek. Az akkor létesített kb. 30 hektáros méhészeti parkban emelt épületekben a magyar méhészet fejlesztését szolgáló kutatások és a méhészek oktatása volt a cél. Az induló Méhészeti Gazdaságot Kovács Antal országos méhészeti felügyelő szervezte meg. 1942-ben dr. Örösi Pál Zoltán vezetésével megalakult a Méhészeti és Méhbiológiai Intézet. Ekkor kezdődött az épület bővítése és új laborok kialakítása. 1950-ben az Állattenyésztési Kutatóintézet, majd 1952-ben a Kisállattenyésztési Kuta-

DR. ÖRÖSI PÁL ZOLTÁN, 1904–1986

tóintézet keretén belül működött a Méhtenyésztési Osztály. Harminc évig dr. Örösi Pál Zoltán irányította az intézetben folyó kutatásokat. Nem kis részben az intézet vezetésének, dr. Örösi Pál Zoltánnak köszönhetően a huszadik század közepére az intézmény európai hírnévre tett szert.

A század második felében indultak meg azok a kutatások és technológiai fejlesztések, amelyek a mézelő méh (*Apis mellifera*) hazai változata, a pannon méh terjesztésére irányultak. A fajta megőrzését szolgáló kódex kidolgozása és a fajtajelleg vizsgálatok bevezetése Suhajda Jenő és Szalainé Mátray Enikő érdeme. Ez a munka különösen napjainkban értékelődik fel, amikor a különféle fajták és hibridek szabad forgalma miatt hasonló példát alig találunk Európában. A pannon méh őshonossá nyilvánítása folyamatban van.

A KÁTKI önálló főosztályaként működő, több mint 110 éves múltra visszatekintő Méhészeti Intézet mesebeli környezetben, a Gödöllői Arborétum szomszédságában épült. A hozzá tartozó Méhészeti Park és az országban egyedülálló Méhészeti Gyűjteménytár – amelyek egész évben várják a látogatókat – nem csak a méhészek számára vonzó színtert teremt, hanem a Gödöllőnek.

A KÁTKI vagyonkezelésében lévő ingatlanok rövid története

A KÁTKI vagyonkezelésében igen jelentős, mintegy 306 ha területű ingatlanegyüttes szerepel, melynek túlnyomó része össze-

A KÁTKI KORÁBBI LOGÓJA

AZ INTÉZET TERÜLETÉNEK EGY RÉSE MADÁRTÁVLATBÓL 2006-BAN

függő területként Gödöllő és Isaszeg városok közötti külterületen található. Az ingatlanegyüttes alapját a KÁTKI jelenlegi helyén az 1890-es évek végétől a Gödöllői Koronauradalom területén létrehozott 3 egykori intézmény – Magyar Királyi Baromfitenyésztő Telep (1897, eredetileg 18 hold), Magyar Királyi Méhészeti Gazdaság (1899, a méhészeti parkkal 74 hold) és Magyar Királyi Burgonyakísérleti Telep (1912, eredetileg 30 hold, majd az 1919. évi bővítéssel 70 hold) – ingatlanai képezik. A Baromfitenyésztő Telep területe az 1930-as évektől, a Baromfitenyésztő Tangazdaság létrehozásával jelentősen bővült, Báldy Bálint akkori igazgató irányításával hozták létre az első halastavakat is, a gazdaság területén átfolyó Rákos patak felduzzasztásával.

A Burgonyakísérleti Telep létesítményeit a II. Világháború semmisítette meg 1944-ben, ami az intézmény megszűnését eredményezte, ingatlanait a méhészethez és a baromfitelephez csatolták.

A méhészet és a baromfitelep összevonására 1950-ben került sor Állattenyésztési Kutatóintézet néven. Az intézmény 1952-

től Kisállattenyésztési Kutatóintézetként működött tovább, amelynek Bábolna típusú nagyüzemmé fejlesztése (intenzív baromfitenyésztési központ kialakítása) az

BÁLDY BÁLINT, 1896–1971

1960-as évek második felében kezdődött, és az 1970-es évek közepéig tartott. Ebben az időszakban az intézmény által kezelt ingatlanok területe – a tangazdasági telepek, szántók, legelők kikerülésével – csökkent, és 1980-ra, amikor is a KÁTKI-t az akkori ÁTK-val összevonták, kialakult a jelenlegihez közeli állapot.

A KÁTKI 1992-ben ismét jogi önállóságot kapott, és a Gödöllői Agrártudományi Egyetem gazdasági felügyeletével működött 1994-ig, majd teljes önállóságot kapott, és ebben a formában – a különböző privatizációs törekvések ellenére – ingatlanait sikerült megvédeni és egyben tartani, mind a mai napig, lehetővé téve az állattenyésztéshez kapcsolódó génmegőrzési, kutatási, oktatási és vidékfejlesztési hasznosítást.

Fontosabb létesítményeink

A KÁTKI és jogelődei történetéből kiderül, hogy az intézmény eredeti épített öröksége tenyésztés- és tudománytörténeti értéke mellett kultúrtörténeti jelentőségű is. Több épület a történelmi Magyarország egykori üdülőközpontjait juttatja eszünkbe, melye-

ket Darányi Ignác kezdeményezésére alakítottak ki. A régi baromfitelepi épületek egy része a Monarchia idejéből származó vasúti épületek terveinek felhasználásával készült. Ennek magyarázata, hogy a gödöllői baromfitelepen keltetett csibéket vasúton kellett 24 órán belül eljuttatni a Kárpát-medence távoli vidékeire is, ezért az intézmény első igazgatója, Hreblay Emil, nyugalmazott vasúti főfelügyelőként került erre a posztra, és természetesen hozta magával a kész terveket. A területen az 1960-as évek végén és a 70-es évek elején történtek még nagyobb állattartó telepi beruházások, ezek felújítása és hasznosítása is folyamatos feladatot ró intézményünkre. Kiemelt fontosságot tulajdonítunk tehát épített örökségünk megmentésének, felújításának és hasznosításának, 21. századi színvonalon. Erről, és az elmúlt néhány év további fejlesztéseiről, valamint a közeljövőben még ránk váró épület-felújításokról és a tervezett hasznosításokról szeretnénk számot adni a KÁTKI történetét bemutató fejezet zárásaként, abban a reményben, hogy utódaink is értékelni és becsülni fogják elődeik erőfeszítéseit és munkáját.

A MÉHÉSZETI INTÉZET TERÜLETÉNEK EGY RÉSZE MADÁRTÁVLATBÓL 2006-BAN

Baromfitelep

KÁTKI KÖZPONTI ÉPÜLET. 1898-BAN A MAGYAR KIRÁLYI BAROMFITENYÉSZTŐ TELEP KÖZPONTJAKÉNT ÉPÜLT EREDETI ÉPÜLET (FELÚJÍTVÁ 2010–2013-BAN).

HÁGK OKTATÓ ÉS LÁTOGATÓ KÖZPONT, DARÁNYI TEREM ÉS EMLÉKKIÁLLÍTÁS (KIALAKÍTVÁ 2013-BAN). 1898-BAN BAROMFINEVELŐ ÓLKÉNT ÉPÜLT EREDETI BAROMFITELEPI ÉPÜLET (KORABELI TERVEK SZERINT FELÚJÍTVÁ 2011–2013-BAN).

KÁTKI TÖRTÉNETI BEMUTATÓ (KIALAKÍTVÁ 2013-BAN). 1898-BAN PULYKAHÁZKÉNT ÉPÜLT EREDETI BAROMFITELEPI ÉPÜLET (FELÚJÍTVÁ 1999-BEN).

LACZA-HÁZ. 1898-BAN KELTETŐ-
KÉNT ÉPÜLT EREDETI BAROMFITELE-
PI ÉPÜLET. AZ ELMÚLT ÉVTIZEDEK-
BEN LAKÓÉPÜLETKÉNT SZOLGÁLT
(EREDETI ÁLLAPOTÚ HELYREÁLLÍTÁ-
SA ÉS KÖZPONTI HASZNOSÍTÁSA
SZÜKSÉGES).

IN VITRO SZAPORODÁSBIOLOGIAI
LABOR, ÉPÜLT AZ 1950-ES ÉVEKBEN
(FELÚJÍTVA ÉS ÁTALAKÍTVA 2012–
2013-BAN).

ÖKOLÓGIAI PULYKA-TENYÉSZ-
ISTÁLLÓ. ÉPÜLT 2011-BEN.

MAGTÁRÉPÜLET A BAROMFI-
TELEPEN, ÉPÜLT AZ 1950-ES
ÉVEKBEN (FELÚJÍTVÁ 1999-BEN,
TAKARMÁNYKEVERŐKÉNT FEL-
ÚJÍTVÁ 2011–2013-BAN).

ŐSHONOS ÁLLATBEMUTATÓ
KARÁMRENDSZER. ÉPÜLT 2011-
BEN.

BAROMFI GÉNBANKI TELEP
(RÉSZLEGESEN FELÚJÍTVÁ 2011–
2013-BAN).

VÍZISZÁRNYAS TELEP (RÉSZLEGESEN FELÚJÍTVA 2011–2013-BAN).

BAROMFI GÉNBANKI TELEP EGYIK ÉPÜLETE ÉS KIFUTÓJA. (RÉSZLEGESEN FELÚJÍTVA 2011-2012-BEN).

MAGYAR ÓRIÁS NYÚL NUKLEUSZ TELEP, ÉPÜLT AZ 1960-AS ÉVEKBEN TYÚK-ELITISTÁLLÓKÉNT (FELÚJÍTVA ÉS ÁTALKÍTVA 2013-BAN).

HALÁSZATI PROGRAMKÖZPONT
ÉS HALFELDOLGOZÓ (KISHALMI-
HÁZ, AZ 1930-AS ÉVEKBEN ÉPÜLT
LAKÁS CÉLJÁRA, FELÚJÍTVA 2011-
2013-BAN AZ ARANYPONTY ZRT.
ÉS AZ ISZAPFALÓ KFT. KÖZREMŰ-
KÖDÉSÉVEL).

BÁLDY-HÁZ, 2012-TŐL A HÁGK
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM-
KÖZPONTJA. AZ 1930-AS ÉVEK-
BEN IGAZGATÓI LAKÁS CÉLJÁRA
ÉPÜLT EREDETI BAROMFITELEPI
ÉPÜLET (FELÚJÍTVA 2001–2005
KÖZÖTT).

„MÁRVÁNY ÉPÜLET” (ÉPÜLT AZ
1970-ES ÉVEK ELEJÉN A KÁTKI ÚJ
KÖZPONTJAKÉNT, TELJES FELÚJÍ-
TÁSRA SZORUL).

KÁTKI KONFERENCIA KÖZPONT;
BÁLDY-TEREM (ÉPÜLT AZ 1970-ES
ÉVEK ELEJÉN A KÁTKI ÜZEMI KONY-
HÁJAKÉNT, TELJES ÉPÜLETENERGE-
TIKAI FELÚJÍTÁSRA ÉS RÉSZLEGES
BELSŐ ÁTALAKÍTÁSRA SZORUL).

Méhészet

MÉHÉSZETI FŐÉPÜLET, HÁTSÓ
HOMLOKZAT (1902-BEN ÉPÜLT ERE-
DETI MÉHÉSZETI ÉPÜLET FELÚJÍTVA
1999-BEN, ENERGETIKAI FELÚJÍTÁS
2010-BEN).

A MÉHÉSZETI INTÉZET EREDETI KÖZ-
PONTI ÉPÜLETE (1902-BEN ÉPÜLT,
FELÚJÍTVA 2002–2003-BAN).

MÉHÉSZETI LAKÁSOK (1902-BEN ÉPÜLT EREDETI MÉHÉSZETI ÉPÜLET TELJES FELÚJÍTÁSRÁ SZORUL, STATIKAI MEGERŐSÍTÉSE 2012-BEN TÖRTÉNT).

MÉHÉSZETI MŰHELY ÉS FELDOLGOZÓ (ÉPÜLT 1902-BEN, FELÚJÍTVA 2011–2013-BAN).

MÉHÉSZETI GYŰJTEMÉNY ÉPÜLETE (ÉPÜLT 1983-BAN, A MAGYARORSZÁGON RENDEZETT „APIMONDIA” MÉHÉSZETI VILÁG-KONFERENCIA ALKALMÁBÓL).

KÁTKI MÉHES (FELÚJÍTVA: 2012-BEN).

A 30 HEKTÁROS MÉHÉSZETI PARK RÉSZLETE. HELYI VÉDETTSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET. 1899–1902 KÖZÖTT MÉHÉSZETI PARKKÉNT TELEPÍTETTÉK, A MÉHÉSZETI GAZDASÁG MÉZELŐ NÖVÉNYEKSEL VALÓ ELLÁTÁSÁRA.

A MÉHÉSZETI PARKBAN TALÁLHATÓ EREDETI MÉHESHÁZ (ÉPÜLT 1902-BEN).

AZ 1970-ES ÉVEKBEN A MÉHÉSZETI PARK SZOMSZÉDSÁGÁBAN ÉPÜLT EGYKORI HÚSNYŰL TENYÉSZTELEP (TELJES FELÚJÍTÁSRA SZORUL).

Gödöllői-Isaszegi Tórendszer

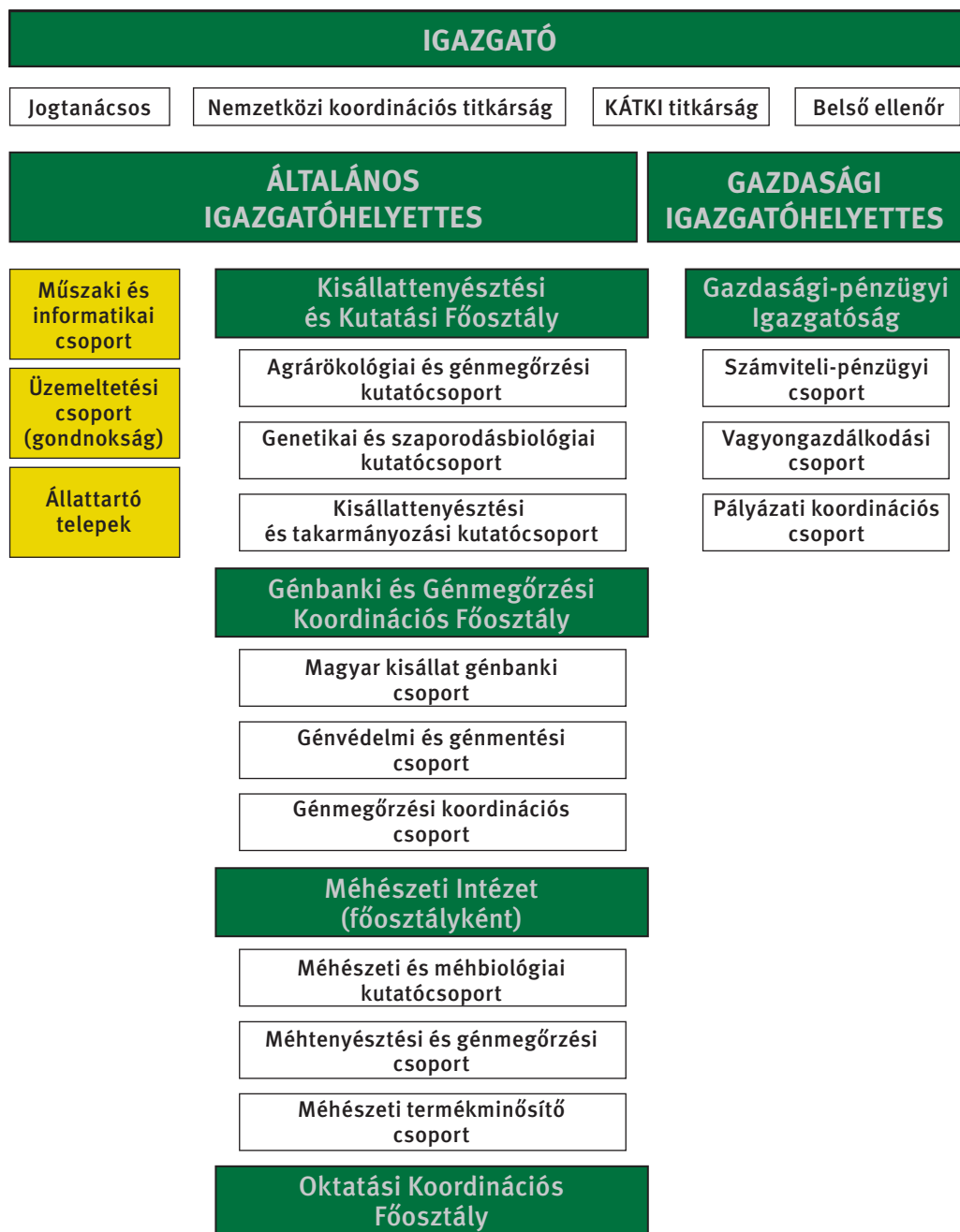
A 70 HEKTÁROS TÓRENDSZER AZ 1930-AS ÉVEKBEN BÁLDY BÁLINT KEZDEMÉNYEZÉSÉRE JÖTT LÉTRE A RÁKOS-PATAK FELDUZZASZTÁSÁVAL. NAGYOBB RÉSZE HORGÁSZTÓKÉNT MŰKÖDIK.

GÉNBANKI TAVAK TERVEZETT HELYSZÍNE (EREDETEILEG KIÁLAKÍTVA AZ 1930-AS ÉVEKBEN, FELÚJÍTVA 2011–2013-BAN AZ ARANYPONTY ZRT. ÉS AZ ISZAPFALÓ KFT. KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL).

A KÁTKI szervezeti felépítése

A KÁTKI alaptevékenysége

Kisállattenyésztési és Kutatási Főosztály

Alapfeladata: A haszonállat-fajtavédelemhez, génmegőrzéshez, génbanki tevékenységhez és kisállattenyésztéshez kapcsolódó kutatási-fejlesztési és innovációs tevékenység.

– A fenti szakterületekhez kapcsolódó biológiai (genetikai, szaporodásbiológiai, élettani) alapkutatások, a környezetbarát és ökológiai szemléletű mezőgazdasággal kapcsolatos állattenyésztési, tartási és takarmányozási alkalmazott kutatások.

– A génbanki állományok jellemzését, hasznosítását és termelésbe vonását, eredetvédelmét és hungarikum termékek előállítását célzó alap- és alkalmazott kutatások és kísérleti fejlesztések.

– A magyar haszonállat-tájfajták felderítését, leírását, hasznosítását, és új génbanki állományok kialakítását célzó terepi vizsgálatok végzése a Kárpát-medencében és más nemzetközi együttműködések keretében.

PARLAGI PULYKÁK ZETELAKÁN

Agrárökológiai és Génmegőrzési Kutatócsoport

A kutatócsoport hagyományos intézeti alaptevékenységként a baromfitenyésztéssel és a baromfi génbanki tevékenységgel kapcsolatos alap- és alkalmazott kutatási tevékenységet végez. Részt vesz a régi

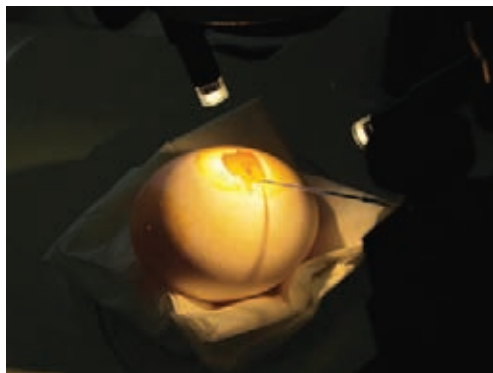

HAGYOMÁNYOS HASZONÁLLATAINK AZ ERDÉLYI SAJÓ VÖLGYÉBEN

magyar baromfifajták hasznosítását célzó intézeti és konzorcialis projekteken és a kapcsolódó intézeti fejlesztési és kutatási tevékenységben. Folyamatosan végzi a fajták teljesítményvizsgálatát. A vidékfejlesztési projektek keretében szervezi a hazai HU-BA mintafalu programokat, részt vesz a kárpát-medencei faluprogramok és a háztáji gazdálkodás fejlesztési programjaiban, a haszonállat-génmentési feladatok ellátásában, a kárpát-medencei felmérésekben, a ritka fajták és egyedek gyűjtésében, új génbanki nukleusz állományok kialakításában. Vizsgálja a régi magyar haszonállatfajták ökológiai és ökológiai típusú hasznosításának lehetőségeit, és ökológiai termék-előállítás, illetve ökológiai vegyes gazdálkodást megalapozó kutatásokat szervez és végez. Irányítja az intézmény délkelet-ázsiai programjait a „Kutatás a fejlesztésért” témakörben, nemzetközi együttműködések keretében vizsgálja a régi magyar baromfifajták trópusi adaptációs képességeit, és részt vesz a szegény vidékek állattenyésztési, fejlesztési és helyi génmegőrzési programjaiban. Fejleszti az intézet hazai és nemzetközi kapcsolatait a haszonállat-génmegőrzés és az agrár-ökológia szakterületeken, illetve az agrár-környezetvédelem állattenyésztési és növénytermesztési programjaiban érdekelt intézményekkel. Részt vesz az intézmény vagyonkezelésében lévő területek ökológiai típusú hasznosításának szervezésében. Oktatási, szaktanácsadási tevékenységet lát el, részt vesz egyetemi képzési programokban, kihelyezett tanszék keretében.

Genetikai és Szaporodásbiológiai Kutatócsoport

A kutatócsoport három fő tevékenységi kört ölel fel: molekuláris és citogenetikai, szaporodásbiológiai és spermatológiai, valamint embrionális fejlődésbiológiai vizsgálatokat. Ezeket jelenleg elsősorban őshonos és intenzív baromfifajokon végzi, de lehetőség

EMBRIONÁLIS SEJTEK MIKROINJEKTÁLÁSA
MIKROMANIPULÁTOR SEGÍTSÉGÉVEL

van vadmadarak, emlős és halfajok, kételtűek és hullók, illetve méhek vizsgálatára is.

Alap és alkalmazott kutatási feladatokat egyaránt ellát, szem előtt tartva a mezőgazdaság igényeit, a tenyésztők problémáit. A meglévő laboratóriumi kapacitással, illetve a több évtizedes szakmai tapasztalattal képes a tenyésztés, a génmegőrzés, a fenntartható gazdálkodás, valamint a biodiverzitás terén felmerülő komplex kérdések megoldására.

Jelenleg meghatározó feladata egy baromfi *in vitro* génbank létrehozása, amely sperma, embrionális sejt és korai ivarszerv szövetek fagyasztásával Magyarországon, de Európában is egyedülálló. Mint *ex situ* génmegőrzési tevékenység, ezzel kapcsolódik az EU agrár-környezetvédelmi, és az extenzív termelés támogatási céljainak megvalósításához (CRYOBIRD). A csoport minden tagja részt vesz oktatási és szaktanácsadási tevékenységben is.

Kisállattenyésztési és Takarmányozási Kutatócsoport

A kutatócsoport a nyúl fajban a tenyésztő szervezetekkel, a vállalkozói szférával, az oktató- és kutatóintézetekkel karöltve szakmai kapcsolatok és közös pályázatok keretében foglalkozik az őshonos és az intenzív nyúlajták génmegőrzésével, gene-

tikai képességeik feltárásával és hasznosításával.

A kutatás-innováció mellett ismeretterjesztő, oktatási és szaktanácsadási tevékenységet is végez. Feladata az aktuális és a várható kutatási irányok meghatározása, figyelembe véve a gazdasági, a fogyasztói és a társadalmi kihívásokat. Legutóbbi és jelen kutatási témái szorosan kapcsolódnak a biztonságos, környezetkímélő, természetszerű, állatbarát és gazdaságos nyúltenyésztéshez, valamint a piacképes, minőségi és egészséges nyúlhús előállításához (COST848, GAK, OMFB és KMR pályázatok). A kutatócsoport kiemelt kutatási területei az alábbiak.

- Genetika, szelekció, tenyésztés: a nyúl-fajták génmegőrzése, genetikai képességük feltárása, szelekció és tenyésztés molekuláris genetikai és klasszikus tenyésztési módszerekkel.

MAGYAR ÓRIÁS NYÚL

- Szaporodásbiológia: az anyanyulak hormonkezelés nélküli ivarzás szinkronizációs (ún. biostimulációs) módszereinek kidolgozása. Az ovuláció kiváltása GnRH-analóg kezelés helyett ondóval bevitt intravaginális módszerekkel.

- Takarmányozás: melléktermékek hasznosítása, természetszerű takarmányozás.

- Tartásmód, állatjólét, állategészségügy: tartástechnológiai vizsgálatok.

- Hús, húsminőség: különleges minőségű nyúlhús előállítás.

Génbanki és Génmegőrzési Koordinációs Főosztály

Alapfeladata: génmegőrzési-tenyésztési koordinációs feladatok, és a régi, magyar haszonállatok teljes körű fajtavédelme, génbanki tevékenység.

- Hazai és nemzetközi tenyésztési-génmegőrzési és szervezési feladatok ellátása az őshonosként védett magyar haszonállatfajták védelme és az érintett hazai tenyésztő szervezetek támogatása érdekében.

- Országos programok kidolgozása és szervezése az őshonosként védett magyar haszonállatfajták védelmére és hasznosítására; igény szerinti tenyészállat-előállítás, -kihelyezés, -forgalmazás szervezése.

- Génmegőrzési koordinációs feladatok ellátása: szakmai koordináció a génbankok, a tenyészetekben végzett génmegőrzés és a fajták hasznosítása terén; szervezeti koordináció minisztériumi háttérintézményként a hatóságok és szakmai szervezetek, tenyésztők és hasznosítók között.

- Magyar baromfi génbankok *in vivo* és *in vitro* fenntartása, üzemeltetése és fejlesztése, magyar baromfi génbanki hálózat szervezése és felügyelete.

- A Kárpát-medencében őshonos vagy honosult, különösen veszélyeztetett egyéb haszonállatfajták génbanki-nukleusz-, illetve bemutató állományainak kialakítása, fenntartása (szarvasmarha-fajták, bivaly,

ló és szamár, juhajták és kecske, sertés, nyúl).

– A Méhészeti Intézettel közösen, a pan-non méh (a Kárpát-medencében őshonos, egyetlen méhfajta) központi tenyésze-ti (génbanki) állományának kialakítása és fenntartása.

A főosztály feladatköre a haszonállat-gén-tartalékok védelmi rendszere szerint szer-veződik.

Magyar kisállat génbanki csoport

Legalapvetőbb feladata az őshonos ha-szonállatok élő állapotban történő (*in vivo*) génbanki megőrzése – őshonos ba-romfi génbanki állomány fenntartása – és a megőrzési feladatok koordinációja más haszonállatok (nagyállatok) esetében. A KÁTKI *in vivo* baromfi génbankjában össze-sen öt baromfifajt tartunk fenn, ezen belül 14 baromfifajtát, melyeket szigorúan meg-határozott tenyésztési stratégiát követve

szaporítunk a genetikai diverzitás hosszú távú fenntartása érdekében.

Az intézményünkben kialakított haszon-állat génbanki bemutató telepen – többek között – olyan fajták nukleusz tenyésze-tét kezdtük kialakítani, melyek egyrészt lét-számban a veszélyeztetett kategória alsó határán mozognak, másrészt még nem el-ismert és nem őshonosként besorolt fajták (génmentési programok).

Génmegőrzési koordinációs csoport

A főosztály génvédelmi munkájának alap-ja a tenyésztőkkel való kapcsolattartás, in-formálás, a génmegőrzésben elkötelezettek megszólítása, a közös szakmai elképzelé-sek megfogalmazása, valamint a kommuni-káció elősegítése a gyakorlati szakemberek és a hatóságok, döntéshozók között.

A génvédelem keretében tenyésztésben fenntartott fajtatiszta egyedek és állomá-nyok a géntartalék védelem és fajtahasz-

RÉZPULYKÁK A KÁTKI GÉNBANKI TELEPÉN

SZÍNES ŐSHONOS BAROMFIUDVAR A KÁTKI GÉNANKBAN

nosítás alapját jelentik. A fajták fennmaradása annál biztonságosabb, minél több helyen, egymástól földrajzilag is elkülönülve tartanak fajtatiszta állományokat. Ősho-

NAPOS CSIBÉK OLTÁSA A KELTETŐBEN

nos baromfifajtát jelenleg 24 elit tenyésztő tart 99 tenyészetben. Az elit tenyésztők között szerepelnek költségvetési intézmények, nemzeti parkok, helyi vállalkozások, családi gazdaságok.

A nagyállatok vonatkozásában állandó a kapcsolatunk az összes elismert tenyésztő szervezettel és – úgy is, mint az Őshonos Haszonállatok Génóforrás Bizottsága háttérintézménye – bármely kérdéskörben segíteni tudjuk és akarjuk a géntartalékok védelmének minden ágát.

A géntartalékok hosszú távú, biztonságos megőrzéséhez elengedhetetlen, hogy hagyományos haszonállatfajtáink újra köztenyésztésbe kerüljenek, és termékként is hasznosíthatók legyenek. A főosztály a génmegőrzés keretében végzett munkájával ezt a törekvést segíti.

Az ökológiai állattartásra alapozva sok, még kiaknázatlan lehetőség rejlik a különle-

SZÜRKE MARHA MUSTRA A GÉNBANKI TELEPEN

ges minőségű, Kárpát-medencére jellemző hungarikum termékek előállításában. A baromfifélék esetén a HU-BA, vagyis a Hungarikum Baromfi védjeggyel ellátott piaci árak előállítása és kereskedelmének kialakítása folyamatban van. Bizonyos termékek, mint például a mélyalmos kifutós tartásból származó őshonos baromfi árutojás, és a végtermék minősítésű napos állatok értékesítését a KÁTKI jelenleg is végzi.

Génvédelmi és génmentési csoport

A főosztály génmentési tevékenysége magába foglalja az eredeti élőhelyen, természetes körülmények között még fellelhető parlagi állományok, a védelem alatt nem álló, veszélyeztetett, értékes génállományok felkutatását, génbanki megőrzés alá helyezését, *in situ* védelmét, és adott eset-

ben bevitelét a tenyésztésben fenntartott azonos fajtatiszta állományokba (elsősorban vérfrissítés céljából), a jellemző, természetes tulajdonságok megtartása érdekében. A génmentési programok során felkeresünk olyan Kárpát-medencében lévő településeket, tanyákat, ahol a hagyományos agrártermelési rendszereket és a hagyományos haszonállatfajtákat alkalmazták. Örömteli, hogy az erdélyi, felvidéki, vajdasági és kárpátaljai falvakban sok helyütt fennmaradt a hagyományos paraszti életforma, és a gazdálkodás ma is sokszínű. Haszonállatok közül ma is jellemző a juh, a szarvasmarha, a sertés, a ló, a szamár és a baromfifélék. A KÁTKI jelenlegi génbanki baromfiállományának felszaporítása is hasonló rejtett értékekre alapozva, azokat felkutatva és begyűjtve kezdődött mintegy húsz évvel ezelőtt. A KÁTKI-ban kialakított

nagyállat bemutató egyedei közül is sok külfonból származik, további fajták és tenyészegyedek begyűjtését pedig folyamatosan végezzük.

A főosztály részt vesz azoknak a programoknak a szervezésében is, amelyek a hagyományos haszonállatok eredeti élőhelyükre, a mára teljesen kiüresedett vidéki udvarokba történő visszajuttatását célozzák. Az elmúlt évtizedben számos sikeres programot indított a KÁTKI, amely során napos csibét, keltető tojást, vagy felnőtt állatot juttattunk ki kárpát-medencei településekre.

Összefoglalva: főosztályunk a géntartalék védelem minden ágában aktívan részt vesz és dolgozik, segíti a kutatást, oktatást és szemléletében is hozzájárul a hagyományos magyar értékek méltó megbecsüléséhez.

Méhészeti Intézet

2010 őszén a KÁTKI újbóli önállósodásával a Méhészeti Intézet is újjáalakult. A folya-

matosan szépülő, megújuló környezetben, kiváló pannon méh állománnyal, az intézet elismert szaktekintélyekből és lelkes fiatalokból álló csapata dolgozik. Az itt folyó – növekvő mértékben gyakorlati szemléletű – kutatás és szakmai munka messzemenően figyelembe veszi a méhészeti ágazat igényeit, és a méhésztársadalommal együttműködve az ágazat felemelkedését szolgálja.

Miután a KÁTKI ismét visszanyerte önállóságát, a méhészet (főosztályi rangon) Méhészeti Intézetté alakult. Az intézet három kutatócsoporttal dolgozik.

Méhészeti és Méhbiológiai Kutatócsoport

A kutatócsoport 2010 óta működik a Méhészeti Intézet részeként. Folytatva a hagyományokat, folyamatosan konzultál a magyar méhészekkel az Országos Magyar Méhészeti Egyesületen (OMME) keresztül és közvetlenül is. Ez utóbbi kapcsolat gerincét a méh-

BEMUTATÓ KAPTÁRAK DR. ÖRÖSI PÁL ZOLTÁN SZOBRA MELLETT A MÉHÉSZETI INTÉZET TERÜLETÉN

betegségek, méhpusztulások kivizsgálása teszi ki beküldött méhminták alapján szolgáltatásként, illetve ingyenes szaktanácsadás keretében.

A kutatócsoport feladata az intézet kísérleti méhesének felügyelete, a méhcsaládok folyamatos fenntartása, szaporítása, a különféle teszt-vizsgálatok végzése, valamint méhlegelővel kapcsolatos kutatások. A jelenlegi kutatások új gyógyszerek kipróbálása mellett a méhcsaládok vírusfertőzöttségére, a varroa rezisztencia szelekcióra, a méhcsaládok *Nosema ceranae* fertőzöttségére és kezelésére, illetve a nyúlós költés-rothadás járványtanára és az ellene való védekezésre irányulnak. A kutatócsoport aktívan részt vesz az oktatásban, továbbképzésekben, elméleti és gyakorlati órák keretében (OMME elméleti ismeretterjesztés, Szent István Egyetem Felnőttképzés,

Bemutató Méhes stb.) és a Méhészeti Gyűjteménytár bemutatásában. Hazai és nemzetközi konferenciákon vesz részt, tudományos és népszerű közleményeket publikál a magyar méhészet legmagasabb tudományos fórumaként.

Méhtenyésztési és génmegőrzési csoport

A kutatócsoport feladata a krajnai méh pan-non változat központi tenyésztési (génbanki) állományának kialakítása és fenntartása, továbbá génmegőrzési-tenyésztési koordinációs, fajtafenntartáshoz kapcsolódó tevékenységek. Ezen feladatok szerves része a Magyar Méhtenyésztők Országos Egyesület (MMOE) tagjaként tevékenykedő anyanevelők tenyészcsoportjainak ellenőrzése termelési-, termelést meghatározó viselkedési- és fajtabélyeg vizsgálatok alapján.

KÍSÉRLETI MÉHEK EGYEDI JELÖLÉSE

HALLGATÓK GYAKORLATI OKTATÁSA A KÁTKI MÉHESÉBEN

Új kutatási területként genetikai diverzitás vizsgálatokat végzünk olyan genetikai markerek meghatározására, amelyek lehetővé teszik a különböző mézelő méh válto-

zatok, például a pannon méh DNS-alapú azonosítását.

További célkitűzés a mesterséges termékenyítési módszer adaptálása és alkalmazása a méhtenyésztésben.

Méhészeti termékminősítő csoport

A KÁTKI Mézvizsgáló laboratóriuma 2001. július 19-én nyílt meg. A műszerek beszerzéséhez a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium EU harmonizációs támogatása és egyéb pályázati programok nyújtottak anyagi hátteret.

2001–2003-ban a selyemkóróméz elemtartalmának vizsgálatát, majd a selyemkóró- és akácméz összehasonlítását végezte a csoport. A két fajtaméz cukorösszetételét, enzimaktivitását, kémhatását, színét és aromaanyagait írtuk le. Az aromaanyagok mérése a Budapesti Corvinus Egyetem Élelmiszerkémiai és Táplálkozástudományi Tanszékén Dr. Korány Kornél vezetésével történt. A mézek aromaanyagainak vizsgálata mellett az akác és selyemkóró virágok illatanyaga is meghatározásra került.

A laboratórium az intézetben folyó kutatások vegyészeti háttereként és szolgáltató laborként is funkcionál.

MÉHCSALÁD KEZELÉSE

PANNON MÉHANYA DOLGOZÓ MÉHEK GYŰRŐJÉBEN

A jelenlegi műszerek lehetővé teszik a Magyar Élelmiszerkönyv 1-3-2001/110 számú előírásában szereplő, mézre vonatkozó fizikai-, kémiai-, érzékszervi- és mikroszkópos jellemzők többségének vizsgálatát. A mézek minősítése során meghatározható a küllemi leírás (szín, íz, illat, megjelenés, állomány), a fizikai-kémiai jellemzők (elektromos vezetőképesség, nedvességtartalom, cukorösszetétel, HMF tartalom, enzimaktivitás, kémhatás, savfok) és a pollen összetétele mikroszkópos vizsgálattal. A mézek elemzése mellett egyéb méhészeti termékek vizsgálatára is lehetőség van, így például a méhviasz paraffin tartalmának meghatározására.

Oktatási Koordinációs Főosztály

Alapfeladata: a fajtavédelemhez, génmegőrzéshez, génbanki tevékenységhez és kisállattenyésztéshez kapcsolódó oktatási és ismeretterjesztő tevékenység, mely 2012-ben vidékfejlesztési és családi gazdasági mintaprojektek kidolgozásával, szervezésével és irányításával egészült ki.

Vidékefejlesztési csoport

A vidékfejlesztési csoport KÁTKI hagyományaira, kutatási és tenyésztési programjaira, valamint szakmai kapcsolatrendszerére alapozva, a gyakorlat számára programokat

dolgoz ki. Célunk, hogy ezekkel hozzájáruljunk a magyar vidék fenntarthatóságához.

Kiemelt partnereink az önkormányzatok, velük együttműködve alakítjuk ki a tenyésztési és integrációs központokat. Ezek segítik a programhoz kapcsolódó családok háztáji udvarának kialakítását és folyamatos fenntartását.

A csoport mintaprogramjai a faluprogramok:

- HU-BA baromfitenyésztésre alapozott program.
- Nyúl-unk a munkáért program.
- Bronzpulyka program.
- Húsgalamb program.
- Háztáji mintakert program (együttműködésben a Növényi Diverzitás Központtal), amely bemutatja a költséghatékony ökológiai zöldség és gyümölcsstermesztést családiháztáji gazdaságok számára. A demonstrációs kertet a KÁTKI területén alakítottuk ki.
- Tanyató program, amely komplex szolgáltatást nyújt vizes élőhelyek és vízbázisok rehabilitációjára és multifunkcionális használatára. A KÁTKI területén alakítottuk ki partnereinkkel közösen a Halászati Génmegőrzési Kutató és Képzési Programközpontot, valamint a bemutató tavakat.
- Kistermelői képzések gyakorlati bázisának biztosítása a KÁTKI területén és Gödöllő térségében található kisüzemekben.

Oktatási szakképzési csoport

A programjainkhoz minden területen biztosítjuk az elméleti és gyakorlati képzést:

- A fajtavédelemhez, génmegőrzéshez, génbanki tevékenységhez és kisállattenyésztéshez kapcsolódó oktatási és ismeretterjesztő tevékenység, mely 2012-ben vidékfejlesztési és családi gazdasági mintaprojektek kidolgozásával, szervezésével és irányításával egészült ki.
- Részvétel a graduális és posztgraduális képzésben a KÁTKI és a szakirányú képzést végző felsőoktatási intézmények kö-

zötti kihelyezett tanszéki megállapodások keretében.

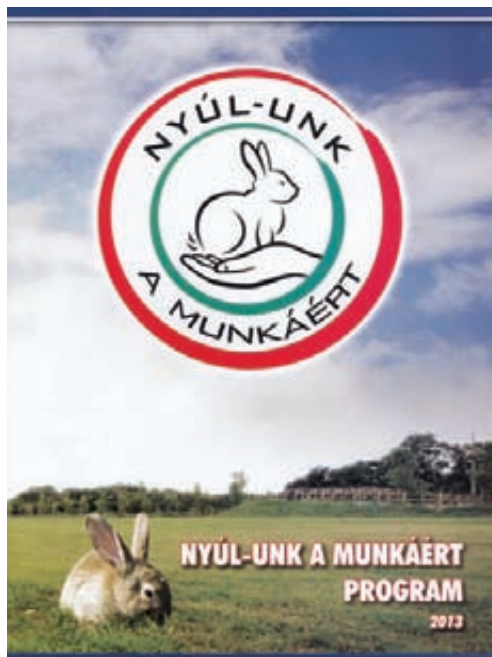
- Bemutató- és oktatótelepek, mintáüzemek kialakítása, fenntartása és működtetése.

- A vidékfejlesztéshez és a háztáji gazdaságok fejlesztéséhez kapcsolódó, fajtavédelemhez, génmegőrzéshez, a veszélyeztetett haszonállatfajták hasznosításához és elterjesztéséhez szükséges szaktanácsadási, szakértői tevékenység.

- Publikációs tevékenység, tudományos, szakmai és kapcsolódó ismeretterjesztő kiadványok szerkesztése és kiadása.

- A magyar haszonállat-génmegőrzés határokon túli bemutatása, nemzetközi szerepének erősítése, közös, két- vagy többoldalú génmegőrzési és fejlesztési programok szervezése.

- Az intézmény tevékenységéhez kapcsolódó történeti gyűjtemények (múzeum) működtetése.

A NYÚL-UNK A MUNKÁÉRT PROGRAM
SZAKMAI FÜZETÉNEK BORÍTÓJA

EGYETEMI HALLGATÓKNAK MUTATJA BE A SZÜRKE MARHÁKAT DR. BÓDI LÁSZLÓ

Kisállattenyésztési
Kutatóintézet és
Génmegőrzési
Koordinációs Központ
2100 Gödöllő,
Isaszegi út 200.
Tel.: +36-28-511-300

Magyar
Nemzeti
Vidéki
Hálózat

HU-BA FALUPROGRAM

Az őshonos magyar baromfifajták tenyésztésére
és tartására alapozott falufejlesztési program

Európai Mezőgazdasági Vidékefejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

VEHETLESTEN
MINISZTERUM

DARÁNYI IGNÁC TERV

A projekt a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat Elnökségének értékelése és javaslata alapján, az Európai Mezőgazdasági és Vidékefejlesztési Alap Társfinanszírozásában, a Nemzeti Vidékefejlesztési Program Irányító Hatóságának jóváhagyásával valósul meg.

Gödöllő, 2013

A HU-BA FALUPROGRAM 24 OLDALAS, GAZDÁLKODÓKAT SEGÍTŐ SZAKMAI FÜZETÉNEK BORÍTÓJA

Munkatársaink

Az alábbiakban szervezeti egységenként bemutatjuk azokat a kollégáinkat, akik e könyv szerkesztésekor a KÁTKI-ban dolgoztak. A vezetők, a kutatók és a főosztályok diplomás munkatársai rövid bemutatkozó anyaggal szerepelnek. Azok a kollégák, akik több szervezeti egység tagjaként is feladatot vállaltak, részletesen a főtevékenységük helyén szerepelnek. Felsoroltuk azokat

a korábbi munkatársainkat, akik az új intézmény megalakulásától legalább fél évig a KÁTKI-ban dolgoztak, továbbá a 2013-ban belépett, új kollégáinkat is.

Megemlékeztünk azokról a kedves kollégáinkról is, akiket a halál elragadott körünkől, és sajnos már csak örökös KÁTKI munkatársként szerepelhetnek ebben a könyvben.

Igazgatóság

Dr. Szalay István
igazgató,
tudományos főmunkatárs

A KÁTKI-ban és jogelődjeinél 1980-tól dolgozik, 1992 és 2000 között, majd 2010-től az ismét önálló intézményként működő KÁTKI igazgatója, a Kisállattenyésztési és Kutatási Főosztály tudományos főmunkatársa. Főbb kutatási területei a baromfi genetika, a háziállatfajták génmegőrzése, a régi magyar baromfifajták *in situ* génbanki fenntartása; ökológiai állattenyésztés; magyar

baromfi hasznosítási kutatások Délkelet-Ázsiában; kutatás a fejlődésért (Research for Development, R&D). Korábbi kutatási témái a baromfi citogenetika, embriológia, *in vivo* baromfi génbanki módszerek és az ökológiai baromfitartás témaköreihez kapcsolódnak.

A KÁTKI baromfi génbankjának 1990. évi létrehozásától az intézmény génmegőrzési és fajtafenntartási munkáinak irányítója, a régi magyar baromfifajták tenyésztő szervezeteként 1997-ben létrehozott Magyar Kisállatnemesítő Génmegőrző Egyesülete (MGE) alapító elnöke. A HU-BA (hungarikum baromfi) termék- és mintafalu-programok, és a régi magyar haszonállat-tájfajták génmentési programjainak vezetője.

2006-tól címzetes egyetemi docens (BCE), 2009-től címzetes egyetemi tanár (NyME). 3 hazai egyetem doktori iskolájának témavezetője és tantárgyfelelőse.

Rövidné Kovács Krisztina
gazdasági igazgató-helyettes
2011-től dolgozik a KÁTKI-ban mint számviteli ügyintéző, megbízott gazdasági vezető. 2011. június 15-től – 5 éves időtartamra – kinevezett gazdasági igazgatóhelyettes. Közvetlen irányításával működik a KÁTKI gazdasági szervezete, amely az ügyrendjében meghatározottak szerint biztosítja a feladatellátás személyi, tárgyi és működési feltételeit. Feladatkörébe tartozik az intézet működésével kapcsolatos gazdasági, pénzügyi, könyvviteli, illetve az ezekkel összefüggésben felmerülő adminisztratív feladatok irányítása.

**Dr. Kisné
Dr. Do thi Dong Xuan**
nemzetközi titkárságvezető,
tudományos főmunkatárs

1996-tól dolgozik a KÁTKI-ban mint tudományos főmunkatárs, egyúttal az új-jáalakult KÁTKI Nemzetközi Koordinációs Titkárság vezetője 2010-től. Főbb kutatási területei a háziállatfajták génmegőrzése, a régi magyar baromfifajták *in situ* génbanki fenntartása; ökológiai állattenyésztés; magyar baromfi hasznosítási kutatások Délkelet-Ázsiában; kutatás a fejlődésért (Research for Development, R&D). Korábbi kutatási témái a baromfi szaporodásbiológiája, lúdtenyésztés, alkalmazott szaporodásbiológia a lúdtenyésztésben, baromfi mesterséges termékenyítése. 1995-től a Szent István Egyetem doktori iskoláinak téma-vezetője, illetve tantárgy felelőse. 1997-ben a Magyar Kisállatnemesítők Génmegőrző Egyesülete (MGE) alapí-

tó tagja és 2002-től nemzetközi koordinátora. 2002 óta a Rare Breeds International (ritka állatfajták génmegőrzésének nemzetközi szervezete) igazgatósági tagja és délkelet-ázsiai koordinátora.

Polgárné Staud Magdolna
igazgatósági titkárságvezető

Dr. Nagy Józsefné
belső ellenőr

Dr. Koppány Miklós
jogtanácsos

Chugyik János
műszaki koordinátor

Cseri Béla
vagyongazdálkodási ügyintéző

Rudas Lászlóné
készletnyilvántartó

Soltész Nagy Pálné
pénzügyi ügyintéző

Korábbi munkatársaink

Bori Tamás
általános igazgatóhelyettes

Bertók Zoltánné
könyvelő

Új munkatársaink

Tóthné Müller Erzsébet
könyvelő

Rein Róbert
vagyongazdálkodási ügyintéző

A KÁTKI főosztályai

Génbanki és Génmegőrzési Koordinációs Főosztály

Koppány Gábor
főosztályvezető

2012-től a KÁTKI munkatársa, jelenleg a Génbanki és Génmegőrzési Főosztály megbízott vezetője. Feladatai: az őshonos elismert tenyésztő szervezetek közös céljainak elősegítése a géntartalék védelemben, javaslatok kidolgozása és elfogadtatása tenyésztési, tartási, állat egészségügyi szempontok alapján. Ennek érdekében kapcsolattartás a témában illetékes felsőoktatási intézményekkel, hatóságokkal, nemzeti parkokkal, egyesületekkel, szakbizottságokkal, tenyésztőkkel minden hagyományos állatfajt és -fajfajtát illetően. Feladata továbbá a vonatkozó rendeletek, pályázatok véleményezése, egyezővel a koordináció.

A nagyállat-bemutató telepünk működtetése, mikro populációk fenntartása olyan állatfajtákban, ame-

lyek a veszélyeztetettség kategória alsó határán mozognak.

Közreműködés az oktatás minden területén.

Őshonos egyesületekben alapító tag, tenyésztés-bizottsági tag, elnök.

Barta Ildikó

génbanki tenyésztésvezető

1991-től dolgozik a KÁTKI-ban és jogelődjeinél, majd 2010-től az ismét önálló intézményként működő KÁTKI génbanki tenyésztésvezetője. Főbb szakterülete a régi magyar baromfifajták in situ génbanki fenntartása; ökológiai állattenyésztés. A KÁTKI baromfi génbankjának 1990. évi létrehozásától az intézmény génmegőrzési és fajtafenntartási munkáinak résztvevője, a régi magyar baromfifajták tenyésztő szervezeteként 1997-ben alapított Magyar Kisállatnemésítő Génomegőrző Egyesületének (MGE) génbanki tenyésztője.

1986-ban szerzett mezőgazdasági mérnöki diplomát a Kolozsvári Agrártudományi Egyetemen, amelyet 1990-ben honosított a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen. 1998-ban szerzett Baromfi- és Kisállattenyésztő szakmérnöki oklevelet a Pannon Agrártudományi Egyetem Állattenyésztési Karán.

Kovács Judit

tudományos gyakornok

2010-től dolgozik a KÁTKI-ban. Főbb kutatási területei a háziállatfajták génmegőrzése, a régi magyar baromfifajták *in situ* génbanki fenntartása; ökológiai állattenyésztés. Részt vesz az intézet génmegőrzési-tenyésztési koordinációs feladataiban, amely magában foglalja a hazai és nemzetközi tenyésztési-génmegőrzési és szervezési feladatokat, az országos programok kidolgozását és szervezését az őshonosként védett magyar haszonállatfajták védelmére és hasznosítására és a szakmai segítségnyújtást a

hatóságok és szakmai szervezetek, tenyésztők és hasznosítók között;

2011-től előadóként közreműködik az intézet oktatási-ismeretterjesztési feladataiban.

2010-ben a gödöllői Szent István Egyetemen szerzett egyetemi oklevelet a Környezet és Tájgazdálkodási Intézetben, mint környezet-gazdálkodási agrármérnök.

Korábbi munkatársunk

Stompné Molnár Ilona
tenyésztő

*Kisállattenyésztési és
Kutatási Főosztály*

Dr. Szalay István
főosztályvezető, tudományos
főmunkatárs

**Dr. Kisné
Dr. Do thi Dong Xuan**
tudományos főmunkatárs

Dr. Bódi László
tudományos főmunkatárs

Dr. Barna Judit
tudományos főmunkatárs

1977-től dolgozik a KÁTKI-ban, illetve annak jogelődjeiben állatorvosként és

kutatóként, először nyúltenyésztési, később baromfi szaporodásbiológiai kutatási területen. PhD-fokozatot 1999-ben szerzett. Jelenlegi kutatásai a baromfi *in vitro* génmegőrzésének különböző aspektusaira irányulnak (spermiumok, embrionális sejtek, korai ivarszervek hosszú távú megőrzése).

Két nappali PhD-hallgató témavezetője. A SZIE MKK BSc képzésében a „Szaporodásbiológia” és az MSc képzésben a „Részletes szaporodásbiológia” tantárgyak felelőse. Emellett részt vesz több egyetem graduális és doktori képzésében. 2011-ben címzetes egyetemi tanári címet kapott. 2002 óta elnökségi tagja a Szaporodásbiológiai Társaságnak.

Jelenleg témavezetője a „Biotechnológiai módszerek fejlesztése és alkalmazása a baromfi szaporodásbiológiában a genetikai diverzitás megőrzése céljából” (2010–2013) című francia–magyar bilaterális pályázatnak.

Dr. Eiben Csilla
tudományos főmunkatárs

1989-től dolgozik a KÁTKI-ban, 2000 óta főmunkatársként. Részt vesz az intézet fajtatizsza új-zélandi fehér és kaliforniai nyúlfajták populációinak fenntartásában. Jelenlegi kutatási területei a növendéknyulak alternatív takarmányozása és az anyanyulak hormonkezelés nélküli ivarzás-szinkronizációs (ún. biostimulációs) módszereinek vizsgálata.

Korábbi kutatási témái kapcsolódnak a húsminőség, a tartásmód és az állatjólét témaköréhez is.

Meghívott előadóként (SZIE) a nyúltakarmányozás témakörben végez oktatási tevékenységet.

Dr. Hidas András
tudományos főmunkatárs

1985 óta dolgozik a KÁTKI-ban, 1996 óta főmunkatársként. 2003 és 2005 között az intézet igazgatója volt. Jelenlegi feladata a genetikai kutatások irányítása, genetikai és probiotechnológiai projektek tervezése kutatási pályázatokhoz és megrendeléses kutatásokhoz. Kutatási területe a molekuláris genetika, baromfi genetika

és embriológia, probiotikus technológiák. Egy nappali PhD-hallgató témavezetője.

Részt vállal a SZIE PhD képzésében a „citogenetika”, és a „baromfigenetika” című tantárgyak oktatásával.

Résztéma-vezető a „Biotechnológiai módszerek fejlesztése és alkalmazása a baromfi szaporodásbiológiában a genetikai diverzitás megőrzése céljából” (2010–2013) című francia–magyar bilaterális pályázatban.

Dr. Liptói Krisztina
tudományos főmunkatárs

1994-től dolgozik a KÁTKI-ban, 2004 óta főmunkatársként. Jelenlegi kutatási területei a baromfi korai ivarszerv-szövet fagyasztás és átültetés alkalmazásának vizsgálata az *in vitro* génmegőrzésben, továbbá a keltetés során a madárembriók elhalását okozó genetikai, technológiai tényezők vizsgálata.

Korábbi kutatási témái kapcsolódnak a citogenetika és a herpetológia témaköréhez is. Meghívott előadóként a SZIE BSc, Msc és

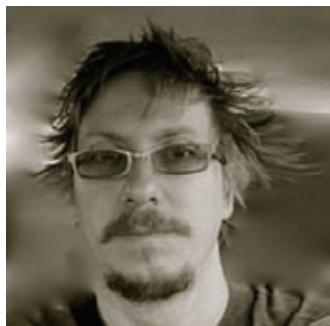
PhD képzésében a „Baromfi szaporodásbiológia” tárgyban vállalt oktatási tevékenységet, valamint a „Keltetésbiológia” című PhD-tantárgy vezetője. Résztéma-vezető a „Biotechnológiai módszerek fejlesztése és alkalmazása a baromfi szaporodásbiológiában a genetikai diverzitás megőrzése céljából” (2010–2013) című francia–magyar bilaterális pályázatban.

Patakiné Dr. Várkonyi Eszter
tudományos főmunkatárs

1994-től dolgozik a KÁTKI-ban, 1998 óta főmunkatársként. Jelenlegi kutatási területe az embrionális sejtekkel összefüggő manipulációk, ezen sejtek mélyhűtése és felhasználása az in vitro génmegőrzésben. Korábbi kutatási témái kapcsolódnak a citogenetika, az embriológia és a halbiológia témaköréhez is. Egy nappali PhD-hallgató témavezetője. Meghívott előadóként a SZIE BSc. képzésében a Halbiotechnológia: „Genommanipulációk halakon” című „C” tárgyban vállalt oktatási tevékenységet. Résztéma-vezető a „Biotechnológiai módszerek

fejlesztése és alkalmazása a baromfi szaporodásbiológiában a genetikai diverzitás megőrzése céljából” (2010–2013) című francia–magyar bilaterális pályázatban.

Dr. Révay Tamás
tudományos főmunkatárs

2003-tól dolgozik a KÁTKI-ban, 2004 óta főmunkatársként. 2009 szeptemberétől megívott vendégkutató a Guelph-i Egyetem Állatorvosi Karán, Kanadában. Kutatási területe az embrionális fejlődés korai szakaszának, illetve az ivari kromoszómák normális és kóros variabilitásának vizsgálata a citogenetika, molekuláris citogenetika és molekuláris biológia eszközei segítségével.

Dr. Bodzsár Nóra
tudományos munkatárs

2004-től tevékenykedik a KÁTKI-ban, először, mint diplomaterves, majd mint nappali tagozatos PhD-hallgató. 2009-től hivatalosan is a KÁTKI tudományos segédmunkatársa, majd 2012-ben sikeresen megszerezte PhD-fokozatát, azóta tudományos munkatársként folytatja munkáját.

Jelenlegi kutatási területe a DNS alapú minősítési módszerek fejlesztése a különböző fagyasztási, embrionális sejt és szövet transzplantációs vizsgálatokhoz baromfi-fajokban. Korábbi kutatási témái kapcsolódnak az őshonos magyar tyúkfajták eredetének és genetikai diverzitásának vizsgálatához molekuláris genetikai markerekkel (mtDNS, RAPD, SSR, SNP), továbbá a származás-ellenőrzés és baromfi ivarmeghatározás témaköréhez is.

Edviné Meleg Erika
tudományos segédmunkatárs
2000-ben végzett a gödöllői Szent István Egyetemen. Még ebben az évben tudományos gyakornokként alkalmazták

a KÁTKI-ban, majd 2001-ben tudományos segédmunkatársi besorolásba került. 2004–2013-ig GYES-en volt. 3 gyermek édesanyja. Jelenleg a génbanki baromfifajok genetikai diverzitás vizsgálataiban vesz részt különböző molekuláris genetikai markerek (RAPD, mikroszatellit) alkalmazásával.

Sztán Nikolett

tudományos segédmunkatárs
2010-től dolgozik a KÁTKI-ban, 2012 óta segédmunkatársként. Jelenlegi kutatási területe az embrionális sejtekkel összefüggő manipulációk, ezen sejtek mélyhűtése és felhasználása az in vitro génmegőrzésben, valamint génexpressziós vizsgálatok. 2012 óta ösztöndíjas nappali tagozatos PhD-hallgató a SZIE Állattenyésztés-tudományi Doktori Iskolájában. Aktívan részt vesz a „Biotechnológiai módszerek fejlesztése és alkalmazása a baromfi szaporodásbiológiában a genetikai diverzitás megőrzése céljából” (2010–2013) című francia–magyar bilaterális pályázatban.

Váradi Éva

tudományos segédmunkatárs
2006-tól dolgozik a KÁTKI-ban, 2011 óta segédmunkatársként. Jelenlegi kutatási területe ex situ génmegőrzés, hímvarsejtek- és korai ivarszerv-szövetek mélyhűtési tartósítása. 2011 óta ösztöndíjas nappali tagozatos PhD-hallgató a SZIE Állattenyésztés-tudományi Doktori Iskolájában. Aktívan részt vesz a „Biotechnológiai módszerek fejlesztése és alkalmazása a baromfi szaporodásbiológiában a genetikai diverzitás megőrzése céljából” (2010–2013) című francia–magyar bilaterális pályázatban.

Farkas Zsolt
tudományos ügyintéző

1986-tól dolgozik a KÁTKI-ban. Gyakorlati jellegű, kutatást segítő feladatokat lát el, kisállat-takarmányozási kísérleteket, vágópróbákat szervez. Több mint 10 éve az Intézet könyvtárosaként is dolgozik. Angol fordítási feladatokat is ellát.

Lipcsei Józsefné
szakasszisztens

Gódor Sándorné
szakalkalmazott

Szabó Zsuzsa
tudományos segédmunkatárs

Tóth István
szakalkalmazott

Korábbi munkatársaink

Dr. Kőrösiné Dr. Molnár

Andrea

tudományos főmunkatárs

Végi Barbara

tudományos munkatárs

Dr. Virág Györgyi

tudományos munkatárs

Podmaniczky Béla

tudományos segédmunkatárs

Balogh Károly

intézeti mérnök

Horváth Istvánné

laboráns

Lévai Tamás

technikus

Új munkatársaink

Dr. Lehoczky István

tudományos főmunkatárs

Drobnyák Árpád

mezőgazdasági technikus

Méhészeti Intézet

Dr. Zajác Edit

főosztályvezető, tudományos munkatárs

2001-től dolgozik a KÁTKI-ban, 2007 óta munkatársként. 2012-től a Méhészeti Intézet megbízott főosztály-

vezetője. Jelenlegi kutatási területe a pannon méh génmegőrzése és a mézelő növények méhészeti értékének vizsgálata (nektár- és pollenprodukción, nektár cukorösszetétel meghatározás).

2004 óta „Méhlegelő és megporzás” témakörben OKJ méhésztanfolyamok rendszeres oktatója, vizsgáztatója. A napraforgó és egyéb méhlegelő növények mézelese témakörben méhészeti rendezvényeken előadó. 2012-ben a „Napraforgó hibridek nektártermelésének vizsgálata” projekt témavezetője.

Dr. Békési László Szabolcs

tudományos főmunkatárs

2004-től dolgozik a KÁTKI-ban, tudományos főmunkatársként, jelenleg mint szerződéses szaktanácsadó. Kutatási területei a méhbetegségek diagnosztikája, megelőzésük és gyógykezelésük, alternatív védekezési módszerek kidolgozása. Érdeklődési körébe tartozik a méhek és a környezet kapcsolatának kutatása, a GM-növények hatá-

sának vizsgálata. Korábban a hazai és trópusi halak vírusainak és parazitáinak kutatásában ért el nemzetközileg elismert eredményeket. Csaknem tíz éven át oktatott a SZIE Állatorvostudományi Karán parazitológiát, majd a méhbetegségek tantárgyat is. A SZIE Doktori Iskola tagjaként jelenleg egy nappali PhD-hallgató résztéma-vezetője.

Éveket töltött külföldi szaktanácsadóként, oktatóként és kutatóként Laoszban, majd Brazíliában. Rendszeres oktatója a SZIE felnőttképzése keretében folyó OKJ-s Méhész szakmunkás képzésnek.

Több mint 150 hazai és nemzetközi közleménye jelent meg.

Kasperié

dr. Szél Zsuzsanna

tudományos munkatárs

Pályafutását 1996-ban kezdte tudományos gyakornokként a KÁTKI Méhészeti Osztályán. 2001-től tudományos munkatársként dolgozik a Mézvizsgáló laboratóriumban. Kutatási témája a

különböző magyarországi fajtamézek fizikai-, kémiai-, érzékszervi- és mikroszkopos jellemzőinek vizsgálata.

A KÉKI- és a Corvinus Egyetemmel együttműködve az akác- és a selyemkóróméz enzimjeinek, színanyagainak és aromaanyagainak összehasonlítását végzi. OKJ-s és méhésztanfolyamokon a „Méhlegelő és megporzás” című tantárgyat oktatja, a SZIE Méhészeti szakirányú képzésében a méhészeti termékekről szóló órákat tartja. Jelenleg feladatai közé tartozik a mézvizsgáló laboratóriumba érkező mézminták minősítése.

Harka Livia

tudományos segédmunkatárs
2001-től dolgozik a KÁTKI-ban. Jelenlegi kutatási területe a méhészet, méhészeti gyakorlat, méhegészségügy (atka és nosema vizsgálatok), mézelő növények nektárvizsgálata, méhgenetika (pannon méh fajtajelleg-vizsgálata). Korábbi kutatási témái kapcsolódnak a mézfajták pollenmeghatározásához is. Jelenleg a „Napralforgó hibridek nektártermelésének vizsgálata” projekt résztvevője.

Rác Tímea
tudományos gyakornok

2011-től dolgozik a KÁTKI-ban. Jelenlegi kutatási területe méhegészségügy (atka és nosema vizsgálatok), méhgenetika (pannon méh fajtajelleg-meghatározás), mézelő növények méhészeti értékének (nektár és pollen) vizsgálata, mézmarketing. 2012-ben a „Napralforgó hibridek nektártermelésének vizsgálata” projekt résztvevője.

Poroszkai Magyar Zsolt
méhész

2012-től dolgozik a KÁTKI-ban, a Méhészeti Intézet Méhtenyésztési és Génmegőrzési Kutatócsoport munkatársaként. Jelenlegi feladatköre a Méhészeti Intézet őshonos pannon méhcsaládjainak ellenőrzése, fenntar-

tása, méhbetegségek megelőzése és gyógykezelése.

Schiller Mátyás
vegyész

2011-től dolgozik a KÁTKI-ban. Jelenlegi kutatási területe a méhészeti laborban a termékminősítő módszerek fejlesztése és kutatása, továbbá az angol és francia nyelvű szakirodalom fordítása.

Korábbi kutatási témái kapcsolódnak a szilárd fázisú peptidszintézishez.

Korábbi munkatársaink
Dr. Szalainé Mátray Enikő
tudományos munkatárs

Krasznai Andrásné
szakalkalmazott

Új munkatársaink
Hományiné Bohus Magda
vegyész

Flórián Márton
vegyésztechnikus

Oktatási Koordinációs Főosztály

Székelyhidi Tamás
főosztályvezető

2012-től dolgozik a KÁTKI-ban. 1989 óta dolgozik szaktanácsadóként. Feladatai során kiemelt volt a mezőgazdasági alapanyagok előállításának, feldolgozásának, értékesítésének, térségi integrációjának létrehozása. Szakmai területei a gazdasági elemzés, stratégiai, pénzügyi menedzsment, termék-projekt menedzsment és marketing. 15 éve folyamatosan dolgozik a térség országaiban, mint szaktanácsadó az említett területeken, amit az ACDI/VOCA-nál és a Magyar Ízek Háza Kft.-nél végzett munkája alapozott meg. A KÁTKI Oktatási Koordinációs Főosztályának feladata a szakképzés és egyetemi képzés keretein belül a magyar őshonos állatok tenyésztési, és a rájuk épített vállalkozói modell lehetőségek bemutatása. A

KÁTKI célja, hogy területén kialakítsa az Országos Kis-termelői Demonstrációs és Képzési Programközpontot.

Dr. Bódi László
tudományos főmunkatárs

2002-től dolgozik a KÁTKI-ban főmunkatársként. Jelenlegi kutatási területe az ökológiai állattenyésztés; állatjóllét, alkalmazott etológia; baromfi húsféleség. Korábbi kutatási témái a lúdenyésztés, lúdtérkép-előállítás kérdésköréhez kapcsolódtak. Több szakdolgozat külső konzulense volt. A SZIE BSc képzésben az „Őshonos háziállatok génmegőrzése” című tárgy előadója, meghívott előadóként részt vesz az „Extenzív állattartás” című tárgy oktatásában. A SZIE Környezettudományi Doktori Iskolájában az „Alternatív állattartási módok”; „A viselkedés biológiai alapjai”; „A stressz és fájdalom biológiája” című tárgyakat, az Állattenyésztés-tudományi Doktori Iskolában a „Ba-

romfi húsféleség” című tárgyat oktatja.

Új munkatársaink

Bajusz Gergely
mezőgazdasági mérnök

Heim Tímea
mezőgazdasági technikus

Állattartó telepek

Baromfi génbanki telep

Gál Tamás
telepvezető

Szakalkalmazottak

Koncz Dávid
Koppány Edit
Capatana Elena
Megyeri Ferenc
Zölde Béla

Korábbi munkatársaink

Gál Gáborné
Tóth Istvánné

Új munkatársaink

Cserényi Ferenc
Gulyás Sándor
Koncz Dávid József
Makai Attiláné
Simon Viktória

Haszonállat-génbanki bemutató telep

Bogár Károly
telepvezető

Szakalkalmazottak
Danhauser Soma
Surányi Károly
Zöld Attila

Központi csoportok

Technológia-fejlesztési Csoport

Koncsek Béla
csoportvezető
Pálinkás Zoltán
szakalkalmazott

Új munkatársunk
Rövid István
szakalkalmazott

Ökológiai Erdő- és Mezőgazdálkodási Csoport

Szentesi László
csoportvezető

Szakalkalmazottak
Czeglédi Benjamin
Dalló Sándorné
Gyurina Ferencné
Katona Péter
Oláh Dezsőné
Stefanek József
Zölde Róbert

HU-BA Takarmány- fejlesztési Csoport

Somogyvári Pál
csoportvezető
Széperdei Lilla
szakalkalmazott

Halottaink

Lacza Péter
gondnokságvezető

Lacza Péter (1949–2011) a KÁTKI meghatározó személyisége volt. Itt laktak szülei, ő is itt született és nőtt fel, és élete nagyobb részét itt töltötte. A takarmányozási osztály munkatársaként, majd a '90-es évek elejétől, az akkor újjáalakult KÁTKI gondnokságának vezetőjeként kiemelkedő szerepet vállalt az intézmény életében munkával, példamutatással, becsülettel és tisztességgel. Mindenütt ott volt, védte, építette, szépítette, javította amit kellett, és szervezte a KÁTKI életét haláláig, és mi tudjuk, hogy azon túl is. Egy napot sem töltött munka nélkül. 2011. március 19-én, 62. születésnapján ment nyugdíjba, de a következő napon földi élete hirtelen véget ért. Addig a KÁTKI lelkeként tiszteltük és szerettük, azóta a szellemeként, így őrizve emlékét és a tőle halálában is elválaszthatatlan KÁTKI-t.

Lennert Lászlóné
statistikus

A moszkvai Mezőgazdasági Akadémián szerzett diplomát kibernetikus szakon 1974-ben. 1975-ben, házasságát követően költözött Magyarországra, ahol élete végéig élt. 1985-től dolgozott először a KÁTKI jogelődjénél a Nemzetközi Kapcsolatok osztályán, majd a KÁTKI-ban folytatta tevékenységét mint tudományos ügyintéző, később kutatási segéderő. Kezdetben a Baromfitenyésztési osztályon, majd 2000-től a Génmegőrzési és Szaporodásbiológiai osztályon. Több, az osztályokon folyó kutatási témában is részt vett (elsősorban a kísérleti adatok számítógépes, statisztikai feldolgozásában, kiértékelésében) és több tudományos cikk társszerzőjeként is szerepelt. 2011-ben vonult nyugdíjba. Segítőképz, szorgalmas és kollégáival mindig jó kapcsolatokat fenntartó munkatárs volt. Fájdalommal értesültünk 2011 tavaszán bekövetkezett haláláról.

Régi magyar haszonállataink

A KÁTKI génbanki bemutató telepén tartott régi magyar haszonállatfajták rövid ismertetése

A KÁTKI, 2010. évi újjászervezésével, a régi magyar haszonállatfajták génmegőrzési központjaként működik. A génmegőrzési és kutatási feladatok oktatási és vidékfejlesztési alaptevékenységgel egészültek ki, ezért kialakítottuk a régi magyar haszonállatfajták bemutató- és génbanki telepét, melynek célja a legveszélyeztetettebb magyar őshonos haszonállatfajták nukleusz állományainak létrehozása, az őshonosként védett fajták bemutatása, oktatási- és kutatási célú felhasználása, a fajták bevonása vidékfejlesztési programokba, továbbá olyan fajták génmentési programjaiban való részvétel, amelyek jelenleg még hivatalos védelem nem kaptak. Az alábbiakban a KÁTKI génbanki bemutató telepén tartott régi magyar háziállatfajtákat mutatjuk be röviden.

Magyar tarka szarvasmarha. A fajta kialakításában a magyar szürke és a XIX. század-

ban behozott nyugati, főleg svájci marhák játszottak szerepet. Kialakultak a különböző megyei tájfajták is (bonyhádi, vasi, nógádi, honti stb.). A céltudatos tenyésztő munka eredménye (Újhelyi, Welmann) egy szilárd szervezetű, jó húsformájú, kiváló tejelő, a hazai éghajlati és takarmányozási viszonyokhoz alkalmazkodó fajta kialakulása lett és a hazai szarvasmarha állomány döntő többségét alkotta. Színe a világos sárgától a sötétsárgáig, vörösig terjed, szabálytalan fehér foltokkal. A fej és lábvégek fehérek, a szutyak rózsaszínű. A klasszikus magyar tarka manapság már ritka, ezért kiemelt védelemre szorul. A tenyésztés a modern, nagyobb teljesítmény irányába hat mind tejben, mind húsban, ezért a régi típus kiveszőben van. Bemutató állatot tartunk, és részt veszünk az eredeti fajta génmentési programjában.

SZÉKELYFÖLDRŐL SZÁRMAZÓ MAGYAR TARKA (VÖRÖS TARKA) ŰSZŐ BORJÚNK, NEVE MIRHA, SZÜLETETT 2013-BAN

SAJÁT NEVELÉSŰ MAGYAR SZÜRKE ŰSZŐ BORJÚNK, NEVE KATKA, SZÜLETETT 2012-BEN

MAGYAR BIVALY ŰSZŐ BORJÚNK SZOMOR DEZSŐ ADOMÁNYA, NEVE NEGRO, SZÜLETETT 2011-BEN

Magyar szürke szarvasmarha. Szilárd szervezetű, későn érő, közepes testnagyságú szarvasmarha, amit őseink tenyésztettek ki a Kárpát-medencében. Szívós és szilárd szervezetű, tétőmozgású. Színe az ezüst szürkétől a sötét daruszinig terjedő árnyalatokban fordul elő. A bikák eleje sötétebb, „kormos”. Jellemző a bikák ókulája. Széles szarvtőből induló, hosszú, sokféle alakulású szarvak jellemzők, melyeknek színe fehér, fekete szarvhegygel. A borjak színe 3–4 hónapos korukig pirók. Bemutató állományt tartunk.

Magyar bivaly. Igaereje miatt tartott, 1000–2000 liter között ingadozó zsíros tejéből sajtot készítettek (mozzarella, feta stb.). Húsa durva rostú, de ízletes. Fekete színű, jellegzetes szarvú, zömök, csontos, vaskos, szilárd szervezetű, az igavonásra rendkívül alkalmas fajta. A Kárpát-medencébe a VI. század körül került az avarokkal. Bemutató állatot tartunk.

Kárpáti borzderes szarvasmarha. Jellemzően a hegyvidék hármasként hasznosítású, primitív marhája. Alacsony termetű, szilárd szervezetű, barnás-vöröses színű szarvas-

marha, rövid szarvakkal. Későn érő típus, teje zsíros, húsa kiváló. Igázható, szelíd természetű. Részt veszünk a fajta kialakításában és génmentési programjában.

Hucul ló. A Kárpátokban élő hucul nép kezén kialakult primitív lófajta. Hegyi terepen kiválóan mozgó teherhordó és hátsó jószág. Ellenálló, apró termetű, de arányos felépítésű, szelíd. Bőséges üstökű, dús sörényű. A kifejezett kort hat év körül éri el. Legtöbbször pej, de fakó és fekete is előfordul. Bemutató állatokat tartunk.

Magyar parlagi szamár. Ennek a fajtának van a legnagyobb – de feldolgozatlan – múltja Magyarországon. Nem egységes méretű, többféle típusú fajta. Kis, közepes és nagyméretű változatai vannak. Szilárd csontozatú, szikár de erőteljes, jól izmolt fajta. Színe sokféle, az egérszürkétől a feketéig előfordul. A fecskehas jellemző, de a háton található szíjjaltság, vállkereszt egyre ritkább. Bemutató állatot tartunk.

Mangalica sertés. A XIX. század elején, itt a Kárpát-medencében kialakult tipikus zsírsertés. Három fajtát különböztetünk meg: szőke, fecskehasú és vörös. Mindhárom-

PIRI ÉS BORI. KÁRPÁTI BORZDERES ÜSŐBORJAINK A POLYÁN EGYESÜLET (MIKÓHÁZA) TENYÉSZETÉBŐL. SZÜLETTEK 2012-BEN

HUCUL KANCA, DR. MAGYAR GÁBOR TULAJDONA

MAGYAR PARLAGI SZAMÁR KANCÁNK LUJZA, A PILISI PARKERDŐ ZRT. ADOMÁNYA

SZŐKE MANGALICA KOCÁNK LÁSZLÓ TIBOR TENYÉSZETÉBŐL SZÁRMAZIK

ra jellemző a csigaalakban tekeredő, göndör szőrrel borított test, melyet nyáron levedli és simaszőrű lesz. A szőke mangalica szőrzete a szürkétől a sárgáig terjed, bőre pigmentált szürkés-fekete, a természetes testnyílások, a túrókarima, a csecsek és a körnök feketék. A fültövön egy világosabb folt található (Wellmann folt). A fülek előrehajlóak, a szemek barnák, a farokbojt mindig fekete. Finom, de erős csontozatú. A fecskehasú mangalica a délvidéki terüle-

ten alakult ki, a szerémségi sertés keresztezéséből. Alapszíne fekete, a torok, hasalj gyengén felhúzódóan sárgás-fehér, a farokkal együtt, de a farokbojt itt is fekete. A vörös mangalica a szalontai sertés és a szőke mangalica keresztezéséből származik, hagyományos tenyészkörzete a kelet-alföldi térség. Szőrzete világosabb árnyalatú barnásvörös. A többi küllemi jellemzők a szőke mangalicáéval megegyezők. A KÁTKI-ban bemutató állatokat tartunk.

FECSCKEHASÚ MANGALICA ÉS VÖRÖS MANGALICA KOCÁINK LÁSZLÓ TIBOR TENYÉSZETÉBŐL

Magyar (hortobágyi) racka juh. Az alföldi racka csoportjának egyedülálló képviselője, eredete vitatott, egy biztos, hogy itt a magyar alföldön alakult ki. Két színváltozata ismert: a fehér és a fekete. Jellemzője a mindkét nem által hordott, V alakú pödrött szarv. Hármasszoros hasznosítású (hús, tej, gyapjú), de a modern fajták jobb és minőségibb termelésével nem tudott versenyezni, ezért hazai állományára géntartalék védelem alatt áll. Mindkét színre jellemző, hogy a fej és a lábak rövid fényes szőrűek, a fehér színűnél sárgás barna, a feketeénél fényes fekete. A fülkagylók vízszintes állásúak, a fej elkeskenyedő, a szemek élénkek. A gyapjú a fehér színűnél sárgás-fehér, a feketeénél fekete. A gyapjú fürtös szerkezetű, hullámos lefutású, 30–40 cm hosszú. A vérmérséklete élénk. Bemutató állományait tartjuk.

FEHÉR HORTOBÁGYI RACKA KOS (DR. MAGYAR GÁBOR TULAJDONA)
BOGÁR KÁROLY TELEPVEZETŐVEL

GYIMESI RACKA KOSUNK A SZÉKELYFÖLDRŐL SZÁRMAZIK

CIGÁJA ANYA JUHUNK NAGY TIBOR TENYÉSZETÉBŐL

Gyimesi racka juh. A hegyvidéki (havasi) rackajuh fajtacsoport legtipikusabb képviselője. A fajta Erdély magyarlakta vidékein alakult ki a középkor végén. A bunda színe fehér, de a pofán és a tiszta, simaszőrű lábakon szabálytalan foltok találhatóak, de tiszta fehér is előfordul. A legszebb példányok okulásak. A koponya viszonylag széles, gyakran a nőivar is hordoz sarlós vagy kistülkös szarvat, a kosoknak vastag, tág csigás szarvuk van. Gyapja finomabb, mint a magyar rackaé, hosszú, lágy tapintatú. Kiváló tejelő. A fajta nukleusz állományának kialakítását és génmentési programját szervezzük.

Cigája vagy berke. Régi önálló fajta, több színváltozatban. A magyar cigája a XVIII. században került a magyar Alföldre, még hozzá a fekete fejű és lábú, fehér bundájú változat. Jó alkalmazkodó képességének köszönhetően gyorsan elterjedt főleg az ország déli részein. Nagyon jó tejelő és húsu, jó báránynevelő juh. Az ún. hegyi változat rövidebb lábú, tömöttebb testalkatú, az al-

földi változat hosszabb lábú, nyúltabb testű. A kosok egy része csigaszerűen csavarodó szarvat visel, az anyajuhok szarvatlanok. Nukleusz állományait alakítjuk ki.

Kovásznai sárgafejű berke. Még nem eldöntött, hogy ez a juh a cigája egy színváltozata-e, de a jellegzetes és a cigájától igen eltérő fej és szarvalakulás talán mást sejtet. A pofa és a lábak sárgásvörös színűek, jó tejelő és jó húsformájú állatok. A nevükből adódó Kovászna megyében volt elterjedt, tiszta állományok már alig találhatóak. A kosok erős, nyílt, csigás szarvat viselnek, az anyák vagy suták, vagy kis sarlóalakú szarvat hordanak. Bundájuk színe sárgás-fehér. A fajta kialakításában és génmentési programjában veszünk részt.

Cikta vagy tolna-baranyai sváb juh. A XVI–XVII. században, a sváb telepítésekkel került hozzánk és csak itt maradt fenn fajtaazonosként. Kis termetű, fehér bundájú juh. A fej és a lábak rövid fehér szőrrel borítottak, a bunda hossza 20 cm körüli, kevert-

KOVÁSZNAI SÁRGAFEJŰ BERKE KOSUNK SZÉKELYFÖLDRŐL SZÁRMAZIK

CIKTA VAGY SVÁB JUHAINK JÁNOSI ZSOLT TENYÉSZETÉBŐL

SZÉKELYFÖLDRŐL SZÁRMAZIK
MAGYAR PARLAGI KECSKE BAKUNK

gyapjas. Az anyák mindig szarvatlanok, a kosok egy része könnyebb, csigás szarvat visel. Finomcsontú. Nukleusz állományát alakítjuk ki.

Magyar parlagi kecske. A kecske több ezer éve jelen van a Kárpát-medencében, létszámuk mindig változott. Az intenzív fajták behozatalával és elterjedésével a régi típusú, hosszú szőrű, tincses vagy gatyás kecske állományának létszáma erősen megcsappant.

A színük nagyon változatos, a tiszta színektől a kevert színűig minden előfordul. Igénytelen, jó tejelő, gyakran ikreket ellő fajta. A bakok és az anyák is viselhetnek szarvakat, de sok mindkét nemből a suta egyed is. Hasznosításuk inkább tejirányú, de a fiatal vágóállat iránt egyre nagyobb a kereslet. A gyenge legelőket is jól hasznosítja, az anyavesztett báránysok felnevelésére is szokták használni. Tejükből kiváló sajtok készülnek, a tájjellegnek megfelelő ízesítéssel, melyek mindinkább kedvelt hungarikumok. Nukleusz állományának kialakítását és génmentési programját szervezzük.

Magyar óriás nyúl. Az üregi nyulak és egyéb vegyesen idekerült állatok tudatos tenyésztéséből jött létre kb. kétszáz éve a fajta. Előbb magyar vadas néven, majd magyar óriásként lett ismert, mert a vadason kívül több színben is tenyésztették. Kifejlett korban 5–7 kg súlyú, jól szaporodó és nevelő fajta. A húsformái és a takarmányértékesítő képessége elmarad a jelenlegi hibridekétől ezért a fajta védelemre szorul, megőrzendő a jövő számára. Nukleusz állományát alakítjuk ki.

MAGYAR ÓRIÁS NYÚLA HÁGK NUKLEUSZ TELEPÉRŐL, FÖLDI GYULA TENYÉSZETÉBŐL

A KÁTKI génbankjában fenntartott régi magyar baromfifajok és -fajták

A KÁTKI 1990-ben kezdte a sok évtizedes hagyományokra alapozott baromfi génmegőrzési programját. A mára egyedülálló baromfi génbankban 14 régi magyar baromfi-fajta regisztrált nukleusz állományát tartjuk fenn. Az alábbiakban ezeket a fajtákat mutatjuk be röviden.

A magyar tyúkfajták. A magyar tyúkfajták a közepes nagyságú, kettőshasznú fajták közé tartoznak. A tyúkok súlya 2,0–2,3 kg, a kakasoké 2,5–3,0 kg. Törzsük középhosszú, kissé hengeres. A tyúkok háta egyenes és hosszú, a kakasoké rövidebb és ívelt. Jellemző rájuk a széles, telt és domború mell, a magasan tűzött szárny, a jól fejlett tojóhas, a középhosszú láb, a test nagyságához viszonyítva túlfejlett faroktollak és a testhez simuló tollazat. Fejük kicsiny, koponyájuk domború, csőrük rövid és erős tövű, szemük élénk. A taréj középnagy és hátranyúló, egyenesen felálló, a tojóké gyakran megdőlt, egyenletesen csipkézett egyszerű

fűrésztaraj. Az áll-lebeny finom tapintású és lekerekített, a füllebeny tojásdad alakú és mindenkor teljesen élénkvörös.

A finom csontozatú magyar tyúkfajták legfőbb értéke finom rostú és ízletes, kitűnő húruk, mely alapján a hazai és külföldi piacokon egyaránt kedvelték. Csirkéik 8–10 hetes koruktól már értékesíthetők voltak. Az 1930-as években Gödöllőn kezdett nemesítő munka eredményeként tojástermelésük elérte az évi 140–150 darabot, mely alapján kitűnő kettőshasznú tyúkokként tartották számon évtizedekig. A nemesítés során több színváltozatot alakítottak ki. Legelterjedtebb a fehér, kendermagos, a sárga és a fogolyszínű változat volt. Ezek a változatok a mai napig fennmaradtak, s a génmegőrzési munka eredményeképpen ma már, mint önálló fajták találhatók génbankjainkban.

Az erdélyi kopasznyakú tyúkfajták. Az erdélyi kopasznyakú tyúkra jellemző, hogy

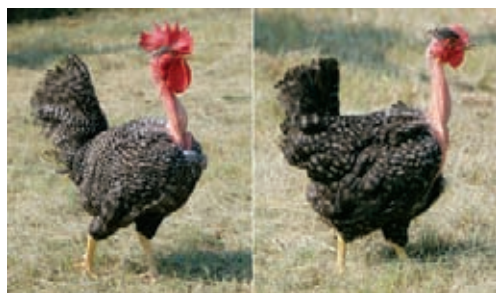
MAGYAR TYÚKFAJTÁINK: BALRA FOGOLY SZÍNŰ, JOBBRA FEHÉR MAGYAR TYÚK

MAGYAR TYÚKFAJTÁINK: BALRA KENDERMAGOS, JOBBRA SÁRGÁ MAGYAR TYÚK

ERDÉLYI KOPASZNYAKÚ TYÚKFAJTÁINK: JOBBRA FEKETE, BALRA FEHÉR SZÍNŰ

KENDERMAGOS ERDÉLYI KOPASZNYAKÚ TYÚK

nyaka és részben a melle, valamint hasi része is tollatlan. A fejtetőn szintén kevés toll található. Többféle színváltozatban for-

dult elő, korábban legelterjedtebb a fehér volt. Testalkata hasonlít a magyar tyúkéra, de annál nagyobb törzsű, hosszabb és tojásdad alakú, melle kerek, mint a vadmadaraké. Szárnya hosszabb és hegyesebb. Az erdélyi kopasznyakú tyúkfajtákat a XX. század első felében még elsőrendű gazdasági tyúkként tartották nyilván. Rendkívül edzettek, erősek és ellenállóak. Gyorsan fejlődnek és gyorsan tollasodnak. Számukra megfelelő környezetben jó tojástermelők. A tojások általában barna- vagy krémszínűek, de előfordulnak fehérhájúak is. Egyes vidékeken kiváló téli tojóként tartották számon.

A régi magyar tyúkfajták várható teljesítményei, megfelelő tartásban

Tulajdonságok	Fehér magyar	Sárga magyar	Kendermagos magyar	Fogolyszínű magyar	Erdélyi kopasznyakú
1. éves tojók testsúlya (kg)	1,7–2,0	1,8–2,2	1,9–2,3	2,0–2,5	1,7–2,2
1. éves kakasok testsúlya (kg)	2,0–2,2	2,3–2,6	2,7–3,0	2,8–3,2	2,2–2,4
12 hetes kakasok testsúlya (kg)	1,0–1,2	1,2–1,4	1,1–1,3	1,2–1,5	1,0–1,1
Tojástermelés (db/év)	min. 150	min. 150	min. 150	min. 150	min. 150
Tojássúly (g)	48–50	50–55	55	55	48–50
Láb-, csőr- és bőrszín	fehér	sárga	fehér	sárga	fehér ill. palaszürke (a fekete fajtánál)

Gödöllőn az 1950-es évek elejétől sárga, kendermagos és fehér színben nemesítettek. Mai génbanki állományainkban fehér, fekete és kendermagos színben – a magyar tyúkokhoz hasonlóan – önálló fajtákként őrizzük és szaporítjuk. Mindhárom fajtára jellemző, hogy az arc, áll- és füllebeny, a taraj és a fej (különösen annak hátsó része) a kakasnál vérpiros, a tojónál – kivéve a fej hátsó részét, mely mindig vérpiros – kisé halványabb árnyalatú. Kíváncos, hogy mindegyik fajta, de különösen a fekete kopasznakúak szeme narancspiros és igen tüzes legyen. A fehér és a kendermagos erdélyi kopasznakú tyúkfajta csőr- és láb-színe csontfehér, a fekete fajtáé sötét-palasínű.

Régi pulykafajtáink. Eredetileg a Duna-Tisza közén terjedt el a *magyar pulyka*. Elsősorban fekete és fehér színben tenyész-

tették. Idővel a fekete színváltozat száma nagyon lecsökkent, és a XIX–XX. század fordulójára a fehér színváltozat került túlsúlyba. A fehér magyar pulykát később a mexikói fehér pulykával nemesítették a testsúly növelése érdekében. A magyar parlagi pulyka különböző színváltozatai kis számban ma is fellelhetők a Kárpát-medencében, elsősorban a Vajdaságban és Erdélyben. Megmentésük érdekében génmentési programok kidolgozása szükséges.

A rézpulyka. Főként a Kárpát-medence déli peremén tenyésztették nagyobb számban, ezért „bosnyák pulykának” is nevezték. Szórványosan egész Magyarországon területén előfordult. Edzettségére és igénytelenségére jellemző, hogy értékesítésre valaha lábon hajtották hazánkba. Az alföldi tanyavilágban egy-egy példánya ma is megtalálható. A kakas színe a test elülső

RÉZPULYKA KAKASOK

részen sötét rézvörös, fehéres szárnyfedő- és faroktollakkal. Alapszínét fakó és fehér harántsávok tarkíthatják. A láb rózsaszín, a bőr fehér színű, a tojó valamivel világosabb. A kakas súlya 5,00–7,00 kg, a tojóé 4,00–5,00 kg. A betegségekkel szemben ellenálló, igénytelen, bőven tojó, szorgalmasan kotló és nevelő, nagyon jó élelemkereső pulykafajtaként tartjuk számon. Jelenleg két kisebb génbanki állományban tartjuk fenn.

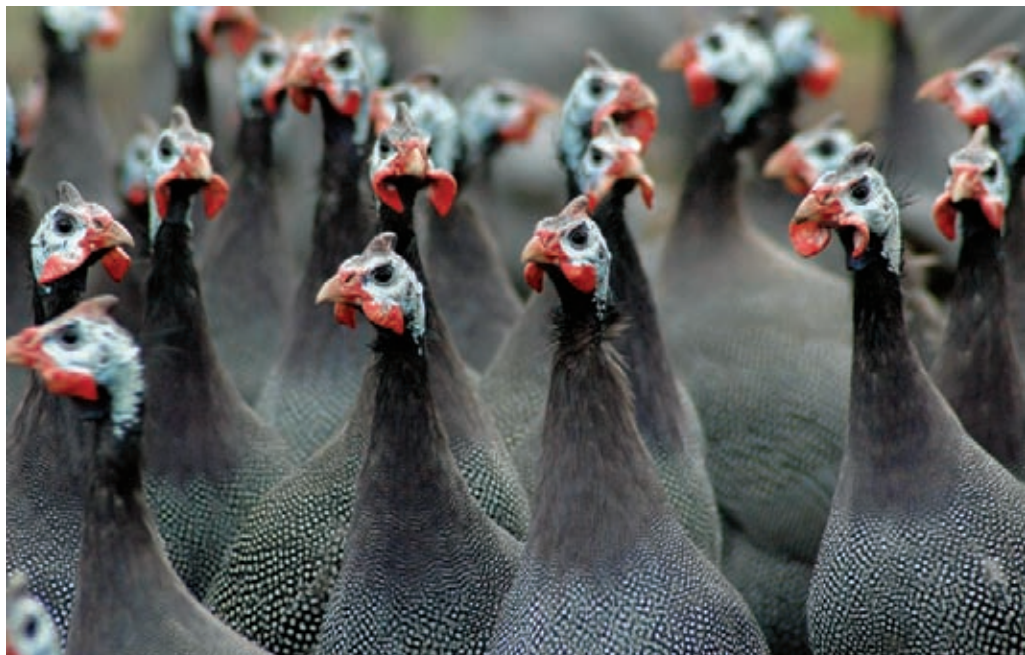
A *bronzpulyka*. A standard bronzpulyka a legrégebben kitenyészített pulykafajták egyike, az egész világon elterjedt. Az 1800-as évek második felében keresztezés és fajtatiszta tenyésztés céljából hozták be hazánkba. Honosult fajtának tekinthető. A bronzpulyka gyorsan kiszorította a kisebb testű, parlagi fajtákat, s így a XX. század elejére a legértékesebb és legelterjedtebb pulykafajtvá vált Magyarországon is. Védettsége azért indokolt, mert a korai keresztezések eredményeként hordozza a

régi magyar parlagi pulykák tulajdonságait. A bronzpulyka teljes kifejtettségét kétéves korra éri el. Évi tojástermelés a hazai tenyészetekben 50–80 db. A tojások színe erősen pettyezett, súlyuk 70–90 g. A „magyar” bronzpulyka testformája és a toll színeződése megegyezik a standard bronzpulykáéval, csak testsúlya kisebb, a parlagi változatokhoz hasonló (a kakas: 6,00–8,00 kg, a tojó: 5,00–6,00 kg).

A *magyar parlagi gyöngytyúk*. A gyöngytyúk nagyon értékes, ízletes húsú baromfiféle. A XX. század első felében külföldre megfojtva, vadmadárként szállították. Tojástermelését április végén kezdi, évente 60–80 db sárgászörös héjú, mintegy 50 g súlyú tojást tojik. Szeret rejtve tojni. Tojásainak héja vastag, ezért hosszabb ideig eltartható. Nagyon edzett, veszedő, vad természetű, kitűnő élelemkereső és rovarirtó baromfiféle, ezért a szabadon tartása a legcélszerűbb. Hazánkban elsősorban

BRONZPULYKA KAKASOK

MAGYAR PARLAGI GYÖNGYTYÚKOK

a kékesszürke, kisebb mértékben a fehér színváltozata terjedt el, de előfordul szürke (ezüst), barna (vörös) és foltos változata is. A kékesszürke gyöngytyúk tollszíneze- te kékesszürke alapon egyenletesen fehé- ren pettyezett, gyöngyözött. Az evező- és faroktollak barnák, szélükön fehéres tar- kázottsággal. Mell- és nyakszíneződésük foltok nélküli ibolyaszürke. Csibéi kikelés- kor barnás színűek, hátukon hosszanti sötétebb sávokkal. A fehér színű gyöngytyúk kevésbé gyakori, tollszíne bársonyos csillogású, tejfelsárga alapszínű, rajta ezüstfehér pettyekkel. A napocsibék színe szürkés, vi- lágosabb sávokkal és pelyhekkkel. A magyar parlagi gyöngytyúk néven őshonosként regisztrált fajta testsúlya: kakas: 1,30–1,60 kg; tojó: 1,20–1,40 kg.

A régi magyar kacsafajták. A magyar ka- csa parlagi fajtának tekinthető, eredeti ha- zai kacsafajta. Leggyakrabban fehér, rit- kábban tarka és barna színben ismeretes. Testsúlya alapján a kisebb testű kacsafaj- tákhoz tartozik. Végtagjai rövidek, csőre

színe a fehér változatnál sárgászöld, a tar- ka változatnál szürkészöld, sárga pigment nélküli. A magyar kacsza kitűnően hizlalható és tömhető, húsa rendkívül ízletes, lédús és finom rostú. Nagy ellenálló képességű és jó élelemkereső fajta. Egyedei még ki- sebb létszámban fellelhetők Erdélyben és az alföldi tanyavilágban. A gödöllői gén- bankban fehér és tarka (vadas színű és fe- kete-fehér) változatát, mint önálló fajtákat tartjuk fenn.

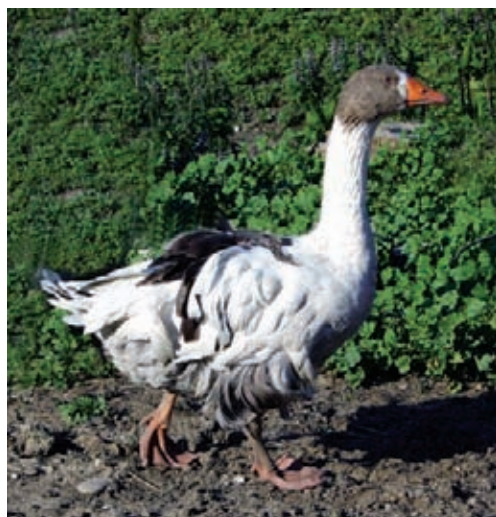
A tojó testformája lényegesen nem kü- lönbözik a gácsérétől. A tarka (vadas) szín- változat esetében a tojó tollazatának színe szerényebb, egyszerűbb, mint a gácséré (ki- fejezett ivari dimorfizmus). Testsúlyuk: gá- csér: 2,50–3,20 kg, tojó: 2,30–3,00 kg.

A régi magyar lúdfajták. A magyar lúd fe- hér, szürke és tarka tollszínben, valamint fodros tollú változatban fordult elő. Fehér változata volt a leggyakoribb. Csőre na- rancssárga, idősebb korban sötétebb. Lába vörös színű. Középnagy testű, tojója 5–6, gúnárja 6–8 kg súlyú. Törzse hosszúkás

MAGYAR KACSA FAJTÁINK: TARKA ÉS FEHÉR SZÍNŰ ÁLLOMÁNY

és közepesen mély. Melle telt és gömbölyű, háta hosszú, széles és egyenes, csak enyhén és egyenletesen lejt hátrafelé. A gúnár nyaka hosszú, erős, enyhén ívelt. A tojó nyaka rövidebb, vékonyabb és kevésbé ívelt.

FODROS TOLLÚ MAGYAR LÚD

Lábai erőteljesek. A magyar lúd igénytelen, gyorsan növekvő, jól tollasodó, edzett és fáradhatatlanul legelő fajta volt. A legelővel szemben igénytelen, a takarmányt nagyon jól értékesítette. Húsa kitűnő minőségű és puha, nagy máját a külföldi piacok is nagyra értékelték. Tollhaszna tetemes volt, évente három-négyszer is téphették. Az eredeti magyar lúd éves tojástermelése 15 körüli. Értékes, fehér tollú tájfajtái a Balaton vidékén, a Duna és Tisza mellett, Szeged, Makó, Szentés, Dunaszerdahely és Léva környékén alakultak ki. A magyar lúd és egyes tájfajtái még kis létszámban fellelhetők, megőrzésük lúdtenyésztőink egyik legfontosabb feladata.

A *fodros tollú magyar lúd* származása pontosan nem ismert. Csupán tollainak szerkezetével tér el a magyar lúdtól, őrzi annak tulajdonságait. Elsősorban szárnyfedőtollai, kisebb mértékben farok- és combtollai hosszúak, puhák és szalagszerűen, látványosan fodrozódnak, amit a tollcséve hosszanti kettéválása eredményez. A fodros

MAGYAR LÚD VÁLTOZATOK

tollúság egy gén (F=frizzled) által meghatározott, domináns tulajdonság, mely heterozigóta állapotban részleges dominanciát eredményez. A fodros tollú magyar lúdnak különböző (fehér, szürke és tarka) színváltozatai ismeretesek. A fodros tollú magyar lúd a Kárpát-medence egyik különlegessége. Látványos, testtől elálló tollazata miatt előszeretettel tenyésztették hazánk egyes vidékein. Erdélyben ma is elterjedt. Különböző színváltozatait magyar őshonos fajtaként, génbankokban tartjuk fenn.

A KÁTKI Méhészeti Intézet génmegőrzési-tenyésztési tevékenysége

A KÁTKI Méhészeti Intézet 2010-től ismét intézet elnevezéssel működik. Egyik meghatározó feladata a Magyarországon 2001 óta egyetlen méhfajtaként elismert krajnai méh pannon változatának fajtabélyeg-vizsgálata, fenntartása, génbanki állományának kialakítása. A fajta neve 2012-től *pannon méh*, melyet röviden az alábbiakban ismertetünk:

A pannon méh. A Kárpát-medencében őshonos pannon méh külső megjelenése szürke, barnás, illetve világosszürke, széles szőrövekkel. Szőrözöttsége a toron le-

het barnás, kitingpáncéljának színe sötét. A fajta térségünkben a legkiválóbb: gyors tavaszi fejlődését, gyűjtési eredményeit, jó tájolását, kezelhetőségét, lépen-maradását, irányítható viselkedését és csekély mértékű támadó hajlamát tekintve. Jelenlegi elterjedése: elsősorban a Kárpát-medence, Szerbia, Horvátország és Ukrajna jelentős területe. A KÁTKI termelő méhésze egy nukleusz tenyészállomány kialakítását célozza, emellett részt veszünk a fajta génmegőrzési-génmentési programjában.

PANNON MÉHEK (KÖZÉPEN A 97. SZÁMÚ MÉH TENYÉSZANYA)

Nemzetközi kapcsolataink

Nemzetközi szervezetek

- International Federation of Beekeepers' Associations (APIMONDIA)

www.apimondia.org

- Rare Breeds International (RBI)

www.rarebreedsinternational.org

- World's Poultry Science Association (WPSA)

www.wpsa.com

- World Rabbit Science Association (WRSA)

www.world-rabbit-science.com

Nemzeti intézmények

Csehország

- Méhészeti Kutatóintézet – Výzkumný ústav včelařský (Dol)

www.beedol.cz

Franciaország

- Francia Baromfi- és Halmemesítők Szövetsége – Syndicat des Sélectionneurs Avicoles et Aquacoles Français (SYSAAF)

www.sysaaf.fr

- Nemzeti Mezőgazdasági Kutatóintézet – Baromfitenyésztési Kutatóállomás – Institut national de la recherche agronomique – Unité de Recherches Avicoles (INRA – URA, Tours-Nouzilly)

www.val-de-loire.inra.fr/recherches_avicoles

- INRA Foie Gras Víziszárnyas Kísérleti Állomás – INRA Unité Expérimentale Palmipèdes à Foie Gras (UEPFG, Artiguères, Benquet)

www.annuaire.inra.fr/afficherStructure.action?code=0089&type=SO

Laosz

- Nemzeti Mezőgazdasági és Erdészeti Kutatóintézet – National Agriculture and Forestry Research Institute (NAFRI)
- NAFRI Állattenyésztési Kutatóközpont – NAFRI Livestock Research Center (NAFRI-LRC)

www.nafri.org.la

Lengyelország

- Wrocław Természettudományi Egyetem, Állattenyésztési Intézet – Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Instytut Hodowli Zwierząt (Wrocław)

www.up.wroc.pl/faculties/9189/institute_of_animal_breeding.html

- Technológiai és Természettudományi Egyetem, Mezőgazdasági és Biotechnológiai Kar – Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Dziekanat Wydziału Rolnictwa i Biotechnologii (Bydgoszcz)

wr.utp.edu.pl

Németország

- Friedrich-Loeffler-Intézet, Haszonállatgenetikai Intézet – Friedrich-Loeffler-Institut, Institut für Nutztiergenetik (ING, Neustadt-Mariensee)

<http://www.fli.bund.de/>

Szlovákia

- Állattenyésztési Kutatóközpont, Méhészeti Intézet – Centra výskumu živočíšnej výroby (CVŽV, Nitra) – Ústav včelárstva (Liptovský Hrádok)

www.cvzv.sk/index.php/en/institutes/50

Vietnam

- Országos Állattenyésztési Intézet – National Institute of Animal Husbandry (NIAH, Tu Liem, Hanoi)
- NIAH Baromfikutató Központ – NIAH Poultry Research Center (NIAH-POREC, Tuy Phuong, Hanoi)

<http://www.vcn.vnn.vn/Main.aspx>

- Can Tho Egyetem – Can Tho University (CTU, Can Tho)

<http://www.ctu.edu.vn/en>

- Tra Vinh Egyetem – Tra Vinh University (TVU, Tra Vinh)

<http://www.tvu.edu.vn>

Hazai kapcsolataink

Egyetemek

- Budapesti Corvinus Egyetem, Kertészettudományi Kar

- Debreceni Egyetem, Agrár- és Gazdálkodástudományok Centruma

- Nyugat-magyarországi Egyetem, Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar, Mosonmagyaróvár

- Szent István Egyetem, Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar, Gödöllő

- Szegedi Tudományegyetem, Mezőgazdasági Kar, Hódmezővásárhely

- Kaposvári Egyetem, Agrár- és Környezettudományi Kar

Intézmények

- Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet (NAKVI)

- Növényi Diverzitás Központ (NöDiK), Tápiószele

Önkormányzatok

- Gödöllő

- Isaszeg

- Megyer
- Bazsi
- Mátraverebély
- Egerág
- Újkígyós

Iskolák

- Gödöllői Református Líceum, Gimnázium és Kollégium

Szervezetek

- Magyar Szürke Szarvasmarhát Tenyésztők Egyesülete
- Magyartarka Tenyésztők Egyesülete
- Magyar Bivalytenyésztők Egyesülete
- Magyar Lótenyésztők Országos Szövetsége
- Magyar Szamártenyésztők Egyesülete
- Mangalicatenyésztők Országos Egyesülete
- Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség
- Magyar Óriásnyúl-tenyésztők Országos Egyesülete
- Magyar Kisállatnemesítők Génmegőrző Egyesülete
- Magyar Méhtenyésztők Országos Egyesülete (MMOE)
- Dunamenti Állatfajták Génmegőrző Nemzetközi Egyesülete (DAGENE)
- Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH)
- Országos Magyar Méhészeti Egyesület (OMME)
- Polyán Egyesület
- ZIKA Szövetkezet, Kartal

Vállalkozások

- Aranyponty Halászati ZRt., Rétimajor
- Bábolna TETRA Kft.
- Hikszt Kft., Bokor
- Integrál-Group Kft., Kiskunfélegyháza
- Gallus Kft., Devecser
- István-major Bt., Nagykozár
- Iszapfaló Kft., Gödöllő
- JÓZSA Tésztaipari és Kereskedelmi Kft., Gödöllő
- K+K Farm Kft., Becske
- Lab-Nyúl Tenyésztő Szaktanácsadó Kft., Gödöllő
- S&K-LAP Nyúltenyésztő Kft.
- Soft Flow Hungary Kutató Fejlesztő Kft.
- Szomor Ökogazdaság, Apaj

POSZTERKIÁLLÍTÁS A 2011. ÉVI GÉNMEGŐRZÉSI KONFERENCIÁN

Oktatási tevékenységünk

A KÁTKI oktatási tevékenysége az Alapító okiratban rögzített alapfeladat, és kiterjed az intézmény génmegőrzési, állattenyésztési, kutatási és vidékfejlesztési tevékenységéhez kapcsolódó valamennyi képzési formára, az alapképzéstől a doktori- és felnőttképzésig.

Oktatási tevékenységünk kiemelt területe a szakemberképzés, a szakközépiskolától a posztgraduális, illetve doktori képzésig. A Szent István Egyetem Mezőgazdaság- és Környezettudományi Karával kötött megállapodás keretében, kihelyezett tanszékként, közel egy évtizede a KÁTKI baromfi génbankjában folyik az egyetemi hetesi gyakorlatok baromfitenyésztési gyakorlati képzése, ami 2011-től kibővült az egyéb őshonos haszonállatfajták génmegőrzésének és tenyésztésének gyakorlatára is. A gyakorlati képzéshez kapcsolódó elméleti ok-

tatást intézményünk fiatal munkatársai és PhD-hallgatói látják el. Fentiek mellett különböző felsőoktatási intézmények állattartó telepeinken és méhészetünkben rendszeres gyakorlati foglalkozások keretében mutatják be hallgatóiknak a régi magyar haszonállatfajtákat, a génmegőrzési és tenyésztési eljárásokat, tartásmódokat. Szoros kapcsolatot ápolunk a Corvinus Egyetem Kertészettudományi Karával, a Nyugat-magyarországi Egyetem Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Karával (Mosonmagyaróvár), a Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Karával (Hódmezővásárhely), a Debreceni Egyetem Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Karával és a Kaposvári Egyetem Állattudományi Karával is. 2011–2012-ben munkatársaink egyetemi graduális képzésben három tárgy (Dr. Barna Judit: Szaporodás-

A GÖDÖLLŐI REFORMÁTUS LÍCEUM DIÁKJAI INTÉZETÜNK RENDEZVÉNYÉN

biológia – SZIE MKK, BSc, MSc; Dr. Kőrösi-né Molnár Andrea: Trópusi takarmányozás – SZIE MKK, BSc; Dr. Szalay István: Őshonos háziállatfajták génmegőrzése – SZIE MKK, BSc) felelősei voltak, nyolc munkatársunk 11 egyetemi tantárgy keretében volt óraadó.

A KÁTKI oktatási tevékenységének másik kiemelt területe a gazdaképzés (felnőttképzés), amely már szorosan kapcsolódik az intézmény vidékfejlesztési programjainhoz. E képzések szervezeti hátterének megteremtésére a Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézettel (ma NAKVI) kötöttünk együttműködési megállapodást. A legfontosabb, rendszeres képzési tevékenység a HU-BA baromfi mintafalu programhoz kapcsolódik. 2011–2012-ben a programmal kapcsolatban több alkalommal tartottunk oktatással összekötött tájékoztatót, falunapok és falugyűlések keretében és a *Huba* névnaphoz kapcsolódóan (2011. és 2012. augusztus 20. Megyer), több esetben a partner önkormányzatok kérésére. 2012 márciusában Gödöllőn tartottunk fórumot a programhoz csatlakozott településekről érkezett gazdák részvételével. Az oktatási tevékenység kibővítéséhez MNVH pályázati támogatást nyertünk el 2013. évre a „Kisállattenyésztésre alapozott falu- és kistérségi programok képzéseinek lebonyolítása” címmel.

A faluprogramtól függetlenül is szerveztünk tanfolyamokat nyúl- és baromfitartás, takarmányozás, valamint méhészet és méztermelés témakörökben, elsősorban családi és ökológiai gazdálkodók számára.

Tudományos fokozattal rendelkező kollégáink öt doktori iskola oktatási munkájában 13 tantárggyal és öt témakiírással, továbbá az említett egyetemek államvizsga-bizottságainak, doktori szigorlati és PhD bírálóbizottsági felkért tagjaként vesznek részt.

Az egyetemi és doktori képzés részeként kutatóink 2011–2012-ben 11 szakdolgozatnak, illetve doktori disszertációnak voltak bírálói.

A KÁTKI-ban folyó kutatási munkához kapcsolódóan 2 munkatársunk sikeresen megvédte doktori disszertációját (Zajác Edit 2011-ben, Bodzsár Nóra 2012-ben), és jelenleg 7 fiatal kutató dolgozik doktori disszertációján intézményünkben.

A KÁTKI évek óta a hazánkban ösztöndíjasként tanuló vietnami egyetemisták kedvelt nyári gyakorlóhelye. A napi munka mellett a diákok elméleti és gyakorlati foglalkozások keretében ismerhetik meg a Kárpát-medence őshonos haszonállatait és génmegőrzésük módszereit.

A felsőoktatás mellett a közoktatásban is szerepet vállal az intézmény. Tehetséges, kutatás iránt érdeklődő középiskolások számára lehetőséget biztosítunk ahhoz, hogy a tanulók betekintést nyerjenek a laboratóriumi és az állattenyésztési munkákba, megfelelő irányítás mellett bekapcsolódhassanak egyes részfolyamatokba. Szakköri foglalkozások keretében mélyebb ismereteket sajátíthatnak el a szaporodásbiológia, genetika, génmegőrzés területeken, amelynek segítségével tanulmányi versenyekre készülhetnek fel. Elsőként a Gödöllői Református Líceum Gimnázium és Kollégiummal kötött együttműködési megállapodást Intézetünk 2012-ben (témafelelős Horváth Zsolt, GRL, Dr. Liptói Krisztina, KÁTKI). Babarczi Bianka 11. osztályos tanuló részt vett az országos XIII. TUDOK – Élet- és Környezettudományi elődöntőn. Munkája címe „Gyöngytyúk spermafagyasztás alkalmazása az *in vitro* génmegőrzésben”, felkészítői Váradi Éva és Dr. Liptói Krisztina voltak. Bozó Roland, Mikolicz András, Héthársi Fanni és Babarczi Bianka a Genetikai és Szaporodásbiológiai Kutatócsoport munkájába kapcsolódott be.

Rendezvényeink

„Hagyományos haszonállataink az új évezredben”

Szakmai konferencia

Gödöllő, 2011. március 31. – április 1.

A konferencia kiadványai a HáGK honlapján teljes terjedelmükben hozzáférhetők. Tekintettel arra, hogy a rendezvényünk a KÁTKI-t is érintő, hosszú távú génmegőrzési stratégiai kérdéseket is tárgyalt, az alábbiakban egy bővebb konferencia-összefoglalót közlünk.

A konferencia céljai

- Rendszeres párbeszéd kezdeményezése a tenyésztő egyesületek, az egyesületeken kívüli tenyésztők, az állattenyésztés tudományos kutatói és tervezői, a néprajzi-etnoozoológiai, etnoökológiai kutatásokat végző szakemberek, az állami tenyésztő- és kutató intézetek, az állami természetvédelmi intézmények, a Nemzeti Kincs megújuló erőforrásokból védjegyes termékeket előállító termelők, a saját magukat élelmező önellátó gazdálkodók, az érintett kézműves kismesterségeket gyakorló mes-

teremberek, a háziipari tevékenységeket végzők, az állattartó pásztorok, az ismeretterjesztő oktatást végzők, a szakmai képzéseket végzők, a turisztikai fejlesztéseket végzők, az állategészségügy, valamint az állami hivatalok és törvénykezők között, a hatékonyabb együttműködés reményében.

- Kutatási, koordinációs, támogatási és hasznosítási hibák felfedése, javításuk reményében.
- A jelenlegi helyzet bemutatása, értékelése. Az eredmények, feladatok, hiányosságok valamint a legszükségesebb tennivalók megismerése és megismertetése.
- Hagyományos háziállataink védelmi rendszerének új, szélesebb körű, az eddiginél differenciáltabb, jobban koordinálható és hatékonyabb rendszerének ismertetése valamint definícióinak lefektetése – a jelenleg érvényes jogszabályi háttér célirányos módosításaival.

A KÁTKI legfontosabb génmegőrzési feladatai

A 2010. november 1-jei hatállyal új intézményként megalakult KÁTKI a hazai haszon-

A 2011. ÉVI GÉNMEGŐRZÉSI KONFERENCIA MEGNYITÓJA A BÁLDY-TEREMBEN

állat-génmegőrzés háttérintézményeként kutatási, oktatási, génbanki és koordinációs feladatokat egyaránt ellát régi fajtáink fennmaradása érdekében. Az intézmény a hazai haszonállat-védelmi rendszer egy-egy működéséhez kíván megfelelő szakmai háttérrel létrehozni és működtetni. A haszonállat génmegőrzési koordinációs feladatok meghatározó eleme a folyamatos együttműködés a génmegőrzésben működő tenyésztő szervezetekkel (egyesületekkel). Hosszú távon a tenyésztőkkel és tenyésztő szervezetekkel fenntartott folyamatos kapcsolat egy olyan együttműködési lehetőséget nyújt a génmegőrzés szereplői számára, ami eddig hiányzott a génmegőrzés hazai rendszeréből, és ami elengedhetetlen egy nemzeti génmegőrzési program kidolgozásához.

A haszonállat-géntartalékok védelmi rendszere

A haszonállat-géntartalékok védelmének fogalmi rendszerében az egymásra épülő *génbank-génvédelem-génmegőrzés* hármas egységét a konferencián bevezetett *génmentés* teszi teljessé, egységesítve ezzel a hazai szakirodalomban előforduló, különböző elnevezéseket. A rendszert az alábbi ábra mutatja, amely egyben a konferencia logója is volt.

A fogalmak rövid magyarázata: A *védelmi rendszer* célja a haszonállatok genetikai erőforrásának megőrzése, fenntartása, gyűjtése, védelme, nyilvántartása, és hasznosításának lehetővé tétele a genetikai sokféleség megőrzése érdekében. A haszonállat-géntartalékok védelmi rendszere alrendszerekből, piramisszerűen épül fel, melyek között szakmailag indokolt átjárhatóságot kell teremteni mindkét irányba.

A *génbank* (Gene bank) célja a haszonállatok (fajok, fajták, változatok) genetikai információs készletének megőrzése. A géntartalékok védelmi rendszerének alapját a génbankok képezik, melyeket állami tulaj-

A HASZONÁLLAT-GÉNTARTALÉKOK VÉDELMI RENDSZERÉNEK ÁBRÁJA, A KONFERENCIA LOGÓJA

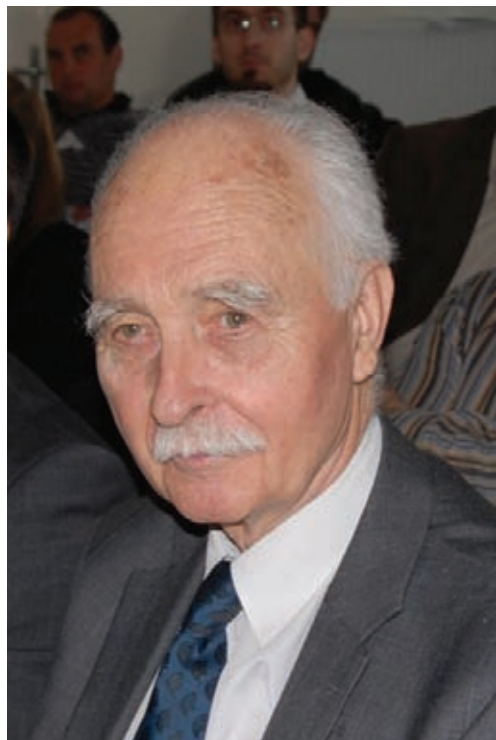
donban lévő intézmények őriznek. Módszereik: elsősorban *in vitro* (laboratóriumi körülmények között mélyhűtve), emellett *in vivo* (élő állapotban *ex-situ*) mesterséges körülmények között.

A *génvédelem* (*Gene protection; Conservation of genetic resources*) a géntartalékok védelmi rendszerének második, a tenyésztő szervezetek által irányított és a tenyésztési nyilvántartásában szereplő szintje célja a haszonállat fajták génbanki értékű állományainak fenntartása és szaporítása természetes, élő állapotban (*in vivo, in situ* módszerekkel), a genetikai alapok változása nélkül az eredeti tenyésztési helyen (*in situ*).

A *génmegőrzés* (*Gene conservation; Conservation by management on farm*) célja a megőrzött haszonállatok tovább szaporítása és hasznosítása, árutermelésre, adott esetben haszonállat előállító keresztezésre is használható szaporító és termék-előállító állományok létrehozása a géntartalék-védelem alapvető szempontjainak figyelembevételével. Magában foglalja tehát az állomány eredetiségének megtartását, hasznosítását, helyreállítását (ha szükséges) és létszámának vagy minőségének fejlesztését termelés (élelmiszer, ruha alapanyag, vagy vonóerő) közben.

Új fogalomként került bevezetésre a *génmentés* (*Gene rescue*), mint a géntartalékok védelmi rendszerének fontos kiegészítő

eleme, melynek célja, hogy haszonállataink minden megőrzendő, értékes öröksége (kritikusan veszélyeztetett fajta, tájfajta, típus, változat, egyedi populáció, vagy akár egy-egy rögzült, jellemző tulajdonság) eredeti formájában fennmaradjon. A génmentés *génbanki*-, génvédelmi- és génmegőrzési génmentés egyaránt lehet.

PROF. DR. BODÓ IMRE

A konferencia ajánlásai

Összeállította: Prof. Dr. Bodó Imre

A konferencia négy tudományos szekciójában, továbbá a tenyésztőszervezeti szekció előadásaiban megfogalmazódott, és a hozzászólások során hangsúlyt nyert fontosabb megállapítások összefoglalása.

- Az őshonos extenzív állattartás technológiai, takarmányozási és állategészségügyi követelményei sokban különböznek Nyugat-Európa elfogadott normáitól. Emiatt szükséges volna a jogszabályok egyez-

tetése és adott esetben engedmények ki-
harcolása.

- Jelenleg indokolatlanul szigorúak az állatjóléti és környezetvédelmi előírások. Az extenzív állattartás például nem lehet oka a nagyobb számban elrendelt zárlatoknak.
- A méhészet esetében a méhcsaládok – más állatfajokhoz hasonlóan – számos betegséggel küzdenek. Esetenként elkerülhetetlen a megfontolt, szakszerű kezelés a kórokozókkal és parazitákkal szemben. A méhészeti ágazat méhegészségügyi helyzete és biztonsága tarthatatlan állapotban van, nincsenek hatásos, engedélyezett készítmények. Meg kell szüntetni a labortisztaságú méz fogalmát, és – úgy, mint más élelmiszereknél – határértéket kell felállítani és azt uniós szinten elfogadtatni. Ezzel összefüggésben hatékony antibiotikumok és parazitaölő szerek kifejlesztése és engedélyeztetése is elengedhetetlen.
- Gazdabarát adminisztráció lenne szükséges, ezen belül értendő például a bejelentési kötelezettség rugalmas kezelése.
- A támogatási rendeleteket felül kell vizsgálni, és az életszerűség szerint kell szabályozni. Fontos, hogy ne egyedekre, hanem létszám után járjon a támogatás. Ne adott fülszámú, azonosítójú egyedet, hanem a létszámot kelljen őrizni.
- A gazdától elvárt kötelezettségek ellenőrzésekor nyomatékkal legyenek figyelembe véve az adott tájegység és gazdálkodási év aktuális viszonyai! Egy csapadékos év például nem teszi lehetővé az előírt kötelező talajművelési munkák elvégzését.
- Vidékfejlesztési stratégiák kidolgozása lenne célszerű térségi és kistérségi jellegzetességekkel.
- A 38/2010 támogatási rendelet jelenlegi formájában nem teszi lehetővé, hogy a tenyészetek száma, a fajonként adott nukleusz-létszámkereten belül a tenyészállatok száma növekedjék, ami a különösen veszélyeztetett fajták génvédelmét és génmegőrzését kifejezetten hátráltatja.

- Indokolt lenne, hogy a támogatási időszak alatt új tenyésztők is csatlakozhassanak a programokhoz.
- Ne csak az elhullott egyedek pótlására legyen lehetőség, hanem a selejtezett egyedek pótlására, valamint nagyobb arányú létszámfejlesztésre is.
- Javasoljuk, hogy a kaszálassal – még az öko-gyepek kaszálásával, és más fajtákkal való legeltetéssel szemben is – az őshonos fajták legeltetése elsőbbséget élvezzen!
- Az őshonos fajták tenyészállatainak exportját a jelenleginél sokkal szigorúbb pedigre és útlevél követelményekhez kellene kötni. A Magyar Szürke Szarvasmarhát Tenyésztők Egyesülete javasolja, hogy a magas genetikai értékek védelme érdekében a külföldre történő értékesítés esetén a 04-es kóddal rendelkező szarvasmarha külföldre történő szállítása kizárólag a tenyésztő egyesület és a hatóság engedélyével történjen! Vagyis a tenyésztő egyesület és a hatóság hozzájárulása nélkül ne állítsanak ki marhaútlevelet!
- A lóútlevél és általában az azonosítás adminisztratív költségei indokolatlanok és méltánytalanul nagyok. Szükséges lenne a nyilvántartás és lóútlevél kiadás kereteinek rendezése, a tenyészérték-becslés és törzskönyveztetés informatikai hátterének fejlesztése.
- A nagycenki mén sajátteljesítményvizsgáló állomás átadása a Nyugat-magyarországi Egyetemnek egyes esetekben megnehezíti a mének sajátteljesítményvizsgálatát. Célszerű lenne ezt a feladatot társ tenyésztőszervezetek bevonásával az állami ménesek valamelyikének bázisán megszervezni.
- Az állami tulajdonban maradó ménesek szakmai felügyeletét a VM-nek kellene el látnia, az állami ménesek működési feltételeit törvényben is rögzíteni kellene.
- A nemzeti ménesek közül Szilvásváradot és Marócpusztát indokolt a korábbi állapotnak megfelelően szétválasztani, és

- mindkettőt egységesen a tartósan állami tulajdonban lévő társaságok közé sorolni. Továbbá törvényben kellene garantálni, hogy az állami ménesek és vagyontárgyaik még részben sem legyenek privatizálhatók.
- A lovak és általában a tenyészállatok ÁFA-ját felül kellene vizsgálni, mert méltánytalanul magas.
- A tenyésztő szervezeteknek engedélyezni kellene az ENAR adatbázishoz történő hozzáférésünket főfelügyelői szintig. Biztosítani kellene a létszám és származási adatok hozzáférését listaszerűen annak érdekében, hogy a javításokat és módosításokat egyszerűen és gyors egyeztetéssel elvégeztethessék.
- A Baromfi Információs Rendszert, a BIR-t elsősorban intenzív állományokra alakították ki, az őshonos fajták tenyésztési sajátosságait és a génvédelemben, génmegőrzésben szereplő állományok genetikai védelmét szolgáló tenyésztési eljárásokat sok esetben nem tudja figyelembe venni, illetve kizárja.
- Az OMÉK alkalmával az őshonos fajták méltó népszerűsítése érdekében külön kellene szerepelniük.
- Hangsúlyt kell fektetni a magyar őshonos haszonállatokból előállított termékek (magyar szürke, mangalica, baromfi stb.) marketingjére.
- A génmegőrzés mellett az ésszerű génhasznosításra is szabad gondolni, adott esetben a keresztezés is megengedhető, ha nem megy a meglévő génállomány és a fajtán belül megengedett sokféleség rovására.
- A hatóságoktól azt kérik az egyesületek, hogy a különböző támogatásokat késedelem nélkül fizessék ki.
- Még az idei évben az ÚMVP keretében az őshonos állatok tenyésztőszervezeteinek minél hamarabb kerüljön megnyitásra a 214/C jogcím, és ez alapján kerüljön kidolgozásra és meghirdetésre a támogatási rendelet.

- A 38/2010 rendeletre megtervezett támogatás összegét előreláthatóan nem fogják kimeríteni a pályázatok. A fennmaradó pénzt az őshonos fajták fenntartásával kapcsolatosan jogosan fölmerülő igények kielégítésére kellene fordítani.
- Az állami támogatás kifizetését célfeladatok végrehajtására is összpontosítani kellene. Például célpárosítások végrehajtására szállítási költségtámogatás.
- Alapvető gond a lovak esetében az apaállat utánpótlás és tartás. A méntartás sem gazdaságos, mert a kihasználtság nem biztosított, ezért célszerű lenne bizonyos kancalétszám mellett tartott mént a kancával azonos módon támogatni. A veszélyeztetett fajták esetében az apaállat-ellátás (felnevelés, felvásárlás) korábbi helyzetének visszaállítása, magasabb színvonalon történő működtetés megteremtése. A hagyományos fajtáink állami méneseit és az apaállat utánpótlás megoldását szorgalmazni kell. A ménések kijelölésére és szabályzatának kidolgozására is gondolni kell.
- Egyes esetekben – például a rideg tartásban tartott bivaly és szürkemarha esetében – nehéz az állatok azonosítása, mivel a krotáliák könnyen kiesnek, ezért fontos lenne a chip-jelölés hivatalossá tétele, de a célt jól szolgálja az olcsóbb hagyományos bélyegzés alkalmazása is.
- A DNS-alapú származásellenőrzés irreálisan drága, melyhez állami támogatásra lenne szükség.
- A hungarikum törvényben elkülönítetten kellene szerepeltetni hagyományos háziállat fajtáinkat, amelyek nemzeti kincset képeznek, részletes szabályozást azonban ettől a törvénytől függetlenül kellene készíteni.
- Fontos lenne az állami tulajdonú és kezelésű génbankok felállítása minden nemzeti kincset képviselő fajta esetében!
- Fontos lenne a Nemzeti Kincsek mellett a Nemzetiségi Kincsek védelme is.
- A megfelelő koordináláshoz még több, a KÁTKI-ban tartotthoz hasonló – párbeszéd jellegű – konferenciára lenne szükség.
- Szükséges lenne a Hungarikum törvény hatályosulási folyamatához való rendszeres – évenkénti – szakmai hozzászólások megjelenítése, és tartalmi hozzájárulás.
- Többen fölvetették, hogy igény volna az Őshonos Állatfajták Tenyésztőinek Szövetsége megalapítására is. Erre válaszolva Dr. Szieberth István annak a véleményének adott kifejezést, hogy csak akkor ért egyet ezzel a javaslattal, ha kiderülne, hogy a jelenlegi szervezet sem képes hatékonyan képviselni e fajták és tenyésztők érdekeit.
- Kiderült, hogy a *terminus technikus*-ok – minden érintett területet átfogó és felölelő léptékű – közös nevezőre hozására, esetleg egységesítésére is szükség lenne.
- Szükséges a kutató- és tanulmányutak támogatása, kutatási ösztöndíjak létrehozása a témában. Pályázati központ felállítása (pl.: KÁTKI), ahol napra kész információk állnak rendelkezésre a tenyésztőszervezetek és tenyésztők számára, illetve segítséget kaphatnak a benyújtandó pályázatok kidolgozásához. A tenyésztők és szervezeteik számára évente több alkalommal is megrendezésre kerülő rendezvények, képzések, kiállítások, szakmai konferenciák szervezése és ennek támogatása.
- A magyartarka szarvasmarha és más haszonállat fajta esetén fontos a genetikai képességek fejlesztése, a versenyképesség megőrzése, mely megköveteli a tenyésztékbecslés rendszerének folyamatos korszerűsítését. E tekintetben igénybe kell vennünk a legkorszerűbb ismereteken alapuló biotechnikai eljárásokat. A vizsgálatok költsége ugyanakkor jelentős pénzügyi forrásokat igényel, amelyhez nem nélkülözhető a tenyésztőszervezeti összefogás és az állam anyagi szerepvállalása.
- Számos haszonállatunk esetében (pl. baromfi) több helyi fajta, tájfajta vagy fajtaváltozat még begyűjthető a Kárpát-medén-

cében, ezek helyi vagy központi génbanki állományainak kialakítása, fenntartásuk szervezése és mindezek finanszírozása nagyon gyors intézkedéseket követel, hiszen a fajták és fajtaváltozatok a helyi lakosság életmódjának változásával eltűnnek.

- Elengedhetetlenül fontos a Krajnai méh fajta helyi – pannon krajnai fajta – változatának őshonossá minősítése.
- Szürkemarha-termékek – és más őshonos termékek – esetében szükséges az eredetvédő és -tanúsító rendszer hatósági megerősítése. A DNS kutatásban a legutóbbi vizsgálatok eredménye nagymértékben utal szürkemarhaként forgalmazott, de attól eltérő eredetű termékek értékesítésére.
- Az őshonos állatok fenntartásának kérdéskörében nem szabad elfelejteni a csikósok, gulyások, kanászok, juhászok egy-egy szóval a pásztorok ügyét sem. Nélkülük nincs extenzív állattenyésztés. A pásztorság ugyanis nemcsak szakma, hanem életforma is. Meg kell akadályoznunk a tenyésztéshez kötődő életformák teljes eltűnését, képzésekkel és támogatási, erkölcsi ösztönzéssel elősegítve a tenyésztés in situ formáinak autentikus keretek közti működtetését, bevonva a többgenerációs pásztorcsaládokat, a háziipari tevékenységeket végzőket, a tenyésztő egyesületeket, a kutatóintézeteket és a kistérségi, térségi faluközösségeket egyaránt.
- A magyarországi méhészképzést alapvetően meg kell reformálni, szoros kapcsolatba kell hozni az elméletet a gyakorlattal, melyre jó példa volt az egykor kiválóan működő Zalaapáti Méhésziskola.
- Javasolt az állattenyésztés és a genetikai erőforrásaink védelmében érintett szereplők tevékenységei során felmerülő jogi problémákra specializálódott, a tenyésztő egyesületek szempontjából kifejezetten érdekképviselőinek nevezhető, állami ügyvédi és jogásziroda felállítása.

75. OMÉK Őshonos Bemutatótér – Kincsem park

2011. szeptember 28. – október 2.

Az őshonos bemutatótér 2011 évben, a 75. Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállításon (OMÉK), a MAHIR megbízásából a Kisállattenyésztési Kutatóintézet és Génmegőrzési Koordinációs Központ (KÁTKI, Gödöllő) és a Magyar Szürke Szarvasmarhát Tenyésztők Egyesülete (MSzTE) szervezésében több más egyesület és őshonos szervezet, illetve magángazdák összefogásában jött létre. A területen bemutattunk 12 – a Kárpát-medencében régen honosult – állatfajból 151 egyedet. A területen felépített, fából készült karámrendszert később a KÁTKI-ban, az állandó őshonos bemutató céljára állítottuk föl.

Az OMÉK kilépett jó pár általános mezőgazdasági vásár és kiállítás megszokott kliséjéből, így újszerű lehetőséget biztosított az őshonos állatok bemutatásához. Örülünk, hogy az OMÉK számunkra meg-

MEGÉRKEZTEK A HORTOBÁGYI BIVALYOK

engedte, hogy merőben más koncepciót valósítsunk meg, mint a hagyományos mezőgazdasági kiállítások és vásárok tenyészállat bemutatói. Mi ezzel radikálisan eltérünk az általános kiállítási struktúráktól. Az állatbemutató tér megtervezésekor a városi ember kíváncsiságának kielégítése volt a fő szempont. Így, bár gondosan ügyeltünk arra, hogy a fajták valódi és kimagasló értékű tenyészállat állományát vonultassuk föl, mégsem a szakmai értékeit hangsúlyoztuk, hanem a fajta átfogó ismertetése volt a fő cél.

A szakmai programjainkat, mint a hortobágyi hatos ökörfogat, Bogár Károly kettes ökör- és tinófogata, bivalyfogat bemutatóit, minden alkalommal telt házas lelátó előtt mutattuk be a látogatók nagy örömeire. A díjátadón pedig régóta példa nélküli esemény tanúja lehetett a közönség: vezethető tenyész bikánk felvonult, mikor az OMÉK különdíjat a Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző Nonprofit Kft., az állat tenyésztője átvette.

HORTOBÁGYI GULYÁSOK
A BUDAPESTI KINCSEM PARKBAN

ZÖLD ATTILA, RÁCZ TÍMEA ÉS BOGÁR KÁROLY ÖKRÖSGAZDA. A KÉT TINÓ: TIBORC ÉS TÁBLÁS.

VIETNAMEI TANÍTÓVÁNYAINKKAL A 2011. ÉVI OMÉK-ON

MÉHÉSZETI BEMUTATÓNK A 2011. ÉVI OMÉK-ON

A kiállítási területen az őshonos fajták hagyományos felhasználási módjait bemutató kézműves foglalkozások keretében bőrből szütyőt, karkötőt, tarsolyt stb., gyapjából nemeztárgyakat készíthettek, és ügyességi játék keretében totót kaptak a kíváncsi látogatók, főként a gyerekek. Ez a program nem kis meglepődésére szolgált a látogató közönségnek.

A kiállítás majdnem teljes ideje alatt az állatgondozást a hortobágyi gulyások végezték, többnyire veretes ruhában, mely tovább emelte a terület őshonos jellegét. Emellett több tenyésztőnk értékesített és kóstoltatott a pavilonokban, ezt persze saját vállalkozása keretében, de ez tette teljessé a repertoárt, hiszen így a látogatók nem csak megnézhatték, de meg is kóstoltathatták, illetve megvásárolhatták egyes magyar őshonos állatfajták termékeit.

„Kutatás a génmegőrzésért: Kutatás, fejlesztés és innováció a géntartalékok védelmében”

„Hagyományos kultúrnövényeink és haszonállataink az új évezredben”

Szakmai Konferencia

Gödöllő, 2012. május 21–22.

„Kutatás a génmegőrzésért: Kutatás, fejlesztés és innováció a géntartalékok védelmében” és „Hagyományos kultúrnövényeink és haszonállataink az új évezredben” címmel rendeztünk konferenciát 2012-ben a május 22-i Biológiai Sokféleség Világnap-

jához kapcsolódóan a Vidékfejlesztési Minisztérium Stratégiai Főosztálya, a Kisállattenyésztési Kutatóintézet és Génmegőrzési Koordinációs Központ (KÁTKI), valamint a Tápiószelei Növényi Diverzitás Központ (NöDiK) közös szervezésében. A kétnapos program alkalmat nyújtott a hagyományos kultúrnövény- és haszonállat géntartalékok védelmét szolgáló tudományos és szakmai kérdések áttekintésére, válaszok megfogalmazására, és a jövőbeni célok eléréséhez szükséges teendők egyeztetésére. Az első napon 4 szekció keretében 16 előadás és 11 poszter foglalkozott a hazai génmegőrzéshez kapcsolódó kutatási programok eredményeinek bemutatásával. A második napon a 2011-ben „Hagyományos haszonállataink az új évezredben” címmel megrendezett szakmai konferenciánk folytatásaként, a haszonállatok és kultúrnövények biodiverzitásának és fajtavédelmének aktuális kérdéseit, az agrobiodiverzitás szerepét a biológiai sokféleség megőrzésében, továbbá az agrárökológia és a tájfajták helyét és szerepét vitattuk meg, meghívott előadók közreműködésével. A konferencia kiadványa honlapunkon érhető el.

7th Vietnamese–Hungarian International Conference

Nemzetközi konferencia

Can Tho, Vietnam, 2012. augusztus 26–30.

A mintegy másfél évtizedes múltra visszatekintő, a KÁTKI és a HAKI kezdeményezésére

RÉGI MAGYAR TYÚKFAJTÁINK NAPOSCSIBÉI

A 7. VIETNAMEI-MAGYAR KONFERENCIA RÉSZTVEVŐI

indított Vietnami–Magyar Konferenciák sorrendben hetedik rendezvényére 2012. augusztus 26–30. között került sor. A konferencia a korábbiaknál is szélesebb körben zajlott, és kapcsolódott az EU-SEA-NET Tudományos Év rendezvénysorozatához, így az Európai Unióra és más délkelet-ázsiai országokra is kiterjedt. A konferencia hivatalos címe: 7th Vietnamese–Hungarian International Conference on Agricultural Research for Development (ARD) – „International EU-SEA Scientific Symposium on Agricultural Research for Development (ARD) with special regards to Ecological Farming Systems”, helyszíne Can Tho (Vietnam) volt. A konferencia a SEA-EU-NET hivatalos rendezvényeként került meghirdetésre, szervezésében a KÁTKI és a HAKI mellett hagyományosan részt vett a Magyar Kisállatnemesítők Génmegőrző Egyesülete (MGE) is. A konferencia kiadványa a HÁGK honlapján érhető el.

CRYOBIRDS nemzetközi konferencia
„Development of Avian Reproductive Biotechnologies for the Management of Genetic Diversity” – Projekt Symposium
 Gödöllő, 2012. október 10.

DR. BARNA JUDIT PROJEKTVÉZETŐ ELŐADÁSA

A francia-magyar bilaterális kutatási projektünk harmadik évében, októberben projekt-előrehaladási *szimpóziumot* szerveztünk a KÁTKI-ban a francia kollégákkal együttműködve. A konferencia levezetését *Barna Judit* (KÁTKI), a projekt magyar téma-vezetője végezte. A résztvevőket először *Szalay István*, a KÁTKI igazgatója köszöntötte, majd a Vidékfejlesztési Minisztérium képviselőjében *Greguss Ditta* mutatta be azokat a kormányzati erőfeszítéseket, amelyek a hazai genetikai diverzitás megőrzésére irányulnak mind a növényi, mind az állati génforrások tekintetében. Ezt követően *Elisabeth Blesbois* (INRA), francia projekt-vezető ismertette a pályázat célkitűzéseit. A kutatások a baromfi in vitro génmegőrzésének fejlesztésére irányulnak, négy témakört érintve: a hagyományos lassú mélyhűtési protokollok kidolgozása rosszul fagyasztható sperma, valamint korai embrionális

sejtek esetében; alternatív megoldások fejlesztése (vitifikációs technika baromfi-sperma és blasztodermális sejtek, valamint naposkori ivarszervek tárolására); genetikai és fiziológiai markerek keresése a konzer-vált biológiai anyagok tárolás során történt károsodásának kimutatására; hazai baromfi sperma- és embrionális sejtbank kialakítása a projekt végén. Ezt követően az egyes résztéma-felelősök mind francia, mind magyar részről 10–15 perces előadás keretében összefoglalták az eddig elért kutatási eredményeiket.

Az előadások után diszkussziós lehetőséget adtunk az eredmények elemzésére a szimpóziumon résztvevő érdeklődők bevonásával. Összesen 5 francia és 7 magyar előadás hangzott el az egész napos rendezvényen. Meghívást kaptak a témában érdeklődő hazai kutatóegységek, valamint egyetemek kutatói és PhD hallgatói, össze-

DR. BARNA JUDIT PROJEKTVEZETŐ

DR. ELISABETH BLESBOIS PROJEKTVEZETŐ

A CRYOBIRDS NEMZETKÖZI KONFERENCIA RÉSZTVEVŐI

sen 38 fő regisztrált a rendezvényünkre. A konferencia szakmai szempontból rendkívül hatékony volt, és nagy érdeklődésre tartott számot minden résztvevő részéről. Az előadások anyagai honlapunkon megtekinthetők.

Egyéb rendezvények

Az MTA Állatnemesítési, -tenyésztési, Takarmányozási és Gyepgazdálkodási Tudományos Bizottsága kihelyezett ülése

Az akadémiai bizottság 2012. november 23-án a Kisállattenyésztési Kutatóintézet és Génmegőrzési Koordinációs Központban (KÁTKI) tartotta ülését.

Az ülés során több előadás keretében bemutattuk a KÁTKI tevékenységét és munkatársait, majd a bizottság megtekintette a KÁTKI őshonos bemutatóját, a baromfi

génbankot, a Méhészeti Intézetet és a Méhészeti Gyűjteménytárat.

GMO roadshow (2012 november)

A Vidékfejlesztési Minisztérium Stratégiai Főosztálya a gazdálkodók és az érdeklődők tájékoztatására 2012. november–december folyamán GMO Roadshow-t szervezett az ország nyolc helyszínén „Együtt a GMO-mentes mezőgazdaságért!” címmel.

A rendezvénysorozat első helyszíne 2012. november 15-én Gödöllőn, a Kisállattenyésztési Kutatóintézet és Génmegőrzési Koordinációs Központ volt.

Magyar Kisállatnemesítők Génmegőrző Egyesülete közgyűlései (2011, 2012)

Magyar Méhtenyésztők Országos Egyesülete közgyűlései (2011, 2012)

Kiemelt projektjeink

HU-BA faluprogram

Az őshonos magyar baromfifajták tenyésztésére és tartására alapozott falufejlesztési program.

A Kisállattenyésztési Kutatóintézet és Génmegőrzési Koordinációs Központ (KÁTKI), együttműködve a Magyar Kisállatnemesítők Génmegőrző Egyesületével (MGE), 2006 óta szervez baromfi mintafalu programokat, amelyek eddigi kiemelt célja a fajták visszajuttatása eredeti élőhelyükre, a falusi és tanyasi baromfiudvarokra, ami meghatározó jelentőségű a fajták fennmaradása, a helyi családi gazdaságok fenntarthatósága és a különleges minőségű termék-előállítás szempontjából is.

A program sikere alapján a Vidékfejlesztési Minisztérium támogatásával 2012-ben indult 3 éves programban az eddigi célok

mellett kiemelt szerepet kap a kistérségekben élő családok jövedelemkiegészítő tevékenységének fejlesztése, valamint – az önkormányzatok bevonásával – a szociális háló erősítése, szociális szövetkezetek létrehozása, baromfitenyésztési és értékesítési tevékenységre alapozva.

A program céljai

- Hátrányos helyzetű kistérségek, falvak, tanyák agrártermelése, fenntarthatóságának fejlesztése.
- A helyi lakosság önellátási, agrártermelési feltételeinek javítása.
- A különleges minőségű, hungarikum baromfitermékek (HU-BA) genetikai, termelési és értékesítési feltételeinek megteremtése.
- A biztonságos baromfi génmegőrzés hosszú távú feltételeinek javítása.

A KÁTKI „KARÁCSONYFÁJA”

- A mintaprogramok kiterjesztése más falvakra, térségekre.

A program célcsoportjai

- Mintafaluként kiválasztott települések családi gazdaságai.
- A helyi polgármesteri hivatalok és csatlakozó civil szervezetek, közösségi tevékenységeik helyi szempontok szerinti fejlesztése révén.
- A helyi termelők és vállalkozások, az ellenőrzött HU-BA baromfihús és tojás előállítás, feldolgozása és értékesítése révén.

A HU-BA faluprogram integrációs modellje

A HU-BA faluprogram keretében kistérségi baromfitenyésztési központok jönnek létre, igény szerint őshonos vagy keresztezett háztáji baromfifélékre alapozva.

100 fajtatiszta tojótyúkra alapozott kistérségi tenyészközpontok kialakítását javasoljuk.

A telepről 4–5 000 tenyésztótojás és megközelítőleg 11 000 étkezési tojás kibocsátása várható évente. A termelési mutatók természetesen függnék a tenyészállatok korától.

A HU-BA faluprogramok keretében minden esetben kihelyezésre kerülnek keltetőgépek (3 db, 500 tojás keltetésére alkalmas), segítve a helyi integrációs folyamat beindulását, saját állomány előállítását, naposcsibe kihelyezését szociális- és szövetkezeti programok keretében, valamint naposcsibe értékesítést a térségben. Az integrációnak nyitottnak kell lennie. Javasoljuk, hogy mindenkit, aki a program alapelveit, minőségi elvárásait elfogadja, vonjanak be a tenyészközpontra épülő felvásárlási és szaktanácsadási rendszerbe.

A faluprogram keretében az első évben 2 000 naposcsibe kihelyezését javasoljuk közel 20 családhoz, majd évente további

8 család vonható be a programba. Minden esetben azonos méretű családi baromfiudvarokat hozunk létre. Ez teremti meg egy jól működő szociális szövetkezet alapfeltételeit.

A takarmánybázis biztosítása a program életképessége szempontjából elengedhetetlen. 5 éves program esetében, 45–50 család bevonásával, az éves takarmányigény – a tenyésztelepet is figyelembe véve – 80–85 t takarmány.

Nyúl-unk a munkáért

A Kisállattenyésztési Kutatóintézet és Génmegőrzési Koordinációs Központ (KÁTKI) a Tetrabbit Kft-vel közösen 2012-ben elindított egy magyar nyúlajtákra alapozott vidékfejlesztési programot. Ennek célja olyan kistérségi nyúltenyésztési központok létrehozása, amelyek a „Nyúl-unk a munkáért program” keretében bevonják a környék családait egy nyúlhús előállítási programba.

2012-ben kialakítottunk két központi nukleusz tenyésztelepet, egyet a KÁTKI, egyet pedig a Tetrabbit Kft. partnerénél. A telepek látják el a kistérségi partnereket, családokat tenyész alapanyaggal. A KÁTKI irányításával felügyelik, oktatják a tenyésztési és tartási munkát. A termelés integrációját a

MAGYAR ÓRIÁS NYÚL SZABAD TARTÁSBAN

MAGYAR ÓRIÁS NYÚL MÉLYALMOS TARTÁSBAN A HÁGK NUKLEUSZ TELEPÉN

Tetrabbit Kft. koordinálja. A telepek egyben génmegőrzési központként is működnek a magyar óriás, gödöllői újjélandi és kaliforniai nyúl fajták nukleusz-állományainak fenntartásával.

A központi nukleusz tenyészetekre alapozva a program keretében évente létrehozunk 3 új 200–300 anyanyulast, valamint évente kétszer 80–100 családhoz helyezünk ki 5 anyanyulast és egy bakot családi minitenyészetek létrehozására. Ennek eredményeként várható, hogy a harmadik év végére 9–10 kistérséget átfogó nyúl integráció jön létre, ami megélhetést, valamint plusz bevételt jelent a családi gazdaságoknak a vidéki élet fenntartásához.

A tervek szerint a központi nukleusz tenyészetek három éves, az új kistérségi koordinációs telepek egy éves támogatást kapnak – tenyészanyag, takarmány és anyakretrec technológiában –, utána az integráció fenntartja saját magát, és képes lesz újabb integrációk létrehozására további támogatások nélkül.

A program másodlagos célja a termelési integrációk mentén szövetkezetek létrehozása, valamint a foglalkoztatás, a közmunkaprogramok értékteremtő folyamatának biztosítása, a kistérségi önkormányzatokkal közösen.

A tervek szerint a 2 központi nukleusz tenyészet tenyésztőtelepe Gödöllőn, a KÁTKI-ban, illetve Törökszentmiklóson jön létre. Nyulakat helyeztünk ki Makkoshotyka, Monostorpályi és a Börzsöny Bele-nyúl programhoz kapcsolódó kistérség családjaihoz. A kistérségi programokhoz mentorokat biztosítunk (takarmányozás, állategészségügy stb.). A program támogatói a Purina, a Cargill és az Alpha-Vet cégek. A programot irányító két cég – a KÁTKI és a TETRABBIT Kft. – együttműködve támogatóival, teljes körű és fenntartható szolgáltatói hálót biztosít a „Nyúl-unk a munkáért” programba bekerülő családoknak.

A három éves program végére 6 térségi integráció jön létre, amelyek több mint 1000 családot integrálnak majd. A térségi integ-

rációk közösen biztosítják az alapanyagot a Magyar nyúlhús programhoz, amely bevezetés előtt áll a hazai és nemzetközi piacon egyedi márkanév alatt.

A programba bekerülő vállalkozások 5 éves szerződés alapján fenntartják a tenyészetüket és minden évben 2 kihelyezést végeznek a saját, vagy az integrátor Tetrabit Kft. által megjelölt térségben, ami közel 200 új család bevonását jelenti minden évben.

A telepek egyben a térségi integráció, tenyésztésszervezési, takarmányelosztó központjaiként is működnek a családok számára. Cél, hogy egy idő múlva a bevont családok egy térségi szociális szövetkezeten keresztül működjenek, folyamatosan helyez ki nyulakat a rászoruló családoknak, a jól teljesítőket pedig integrálja és kiegészítő jövedelmet biztosít a szövetkezeti tagoknak a felesleges nyulak értékesítésével. A szociális szövetkezetekbe minden esetben a helyi önkormányzatokat is bevonjuk,

biztosítva ezzel a szövetkezetek legitimitását és a támogatási program helyi működtetését az adott településen.

Tanyató Program

A KÁTKI és partnerei, a Szent István Egyetem Halgazdálkodási Tanszéke, az Aranypony Zrt. és az Iszapfaló Kft. megállapodtak abban, hogy egy országos *Tanyató programot* működtetnek a Vidékfejlesztési Minisztérium támogatásával. Ennek lényege, hogy kis, 50–200 köbméteres tavakat alakítanak ki az azt igénylő településeken, magángazdaságokban, családi birtokok területén, amelyek köbméterenként 0,5-1 kilogramm halat termelhetnek évente. Ezek a „tanyatavak”, amellelt, hogy egészséges hallal látják el a tő gazdáját, a hal értékesítésével további bevételt eredményezhetnek. E kisebb víztározóknak ezen kívül *több egyéb funkciója is van*. Öntözővízzel láthatja el környezetét, kedvezően befolyásolja a

A TANYATÓ PROGRAM KERETÉBEN GÉNBANKI TEVÉKENYSÉGRE FELÚJÍTOTT TÓ A HÁGK-BAN

mikrokörnyezet klímáját, biológiai fajgazdagságát, csökkenti a belvíz veszélyt, segíti a területek vízgazdálkodását, és élőhelyet nyújt víziszárnyasok természetes tartására. Mindennek alapja, hogy a tanyák tradicionálisan vízbázisok közelébe épültek, kút, átfolyó ér vagy csatorna mentén. A program modelljét a KÁTKI és partnerei közösen alakították ki az intézet területén, melynek legfontosabb fejlesztései (demonstrációs tanyató, halászati-génmegőrzési fejlesztések, ökológiai víziszárnyas tartás, háztáji kert bemutató, zeolitos élőkultúrák víztisztítási rendszer) a KÁTKI alaptevékenységéhez kapcsolódó génmegőrzési, oktatási, kutatási-fejlesztési és termelési feladatokat egyaránt ellátnak.

Nemzetközi projektek

Project symposium

„Development of Avian Reproductive Biotechnologies for the Management of Genetic Diversity” CRYOBIRDS / 2010–2013

International Cooperation between NKTH (NIH) (HUNGARY) and ANR (FRANCE)

Institute for Small Animal Research and Co-ordination Centre for Gene Conservation, Gödöllő, Hungary
Gödöllő, 2012. október 10.

Támogatók:

Magyar–francia genomikai és biotechnológiai K+I együttműködési program. TET_09_FR_ANR_BIO - CryoBird (2010–2013)

„Biotechnológiai módszerek fejlesztése és alkalmazása a baromfi szaporodásbiológiában a genetikai diverzitás megőrzése céljából”

Elnyert támogatás: 117 962 eFt.

A pályázat célja egy olyan komplex biotechnológiai fejlesztés, amely a baromfi haploid

A CRYOBIRDS PROJEKT-RENDEZVÉNY MEGNYITÓJA A KÁTKI-BAN

ivar- és diploid embrionális sejtjeinek tárolására és felhasználására irányul. A jelenleg rendelkezésre álló módszerek alapos módosításra, valamint standardizálásra szorulnak. A projekt speciális célja egyedi stratégia kidolgozása a szaporítóanyagok, mint genetikai források megőrzésére. A következő területeken várhatók az *in vitro* génmegőrzésben használható eredmények: spermium, blasztodermális és primordiális csírasejtek, valamint korai gonadális szövetek mélyhűtésének kidolgozása, vitrifikációs eljárások kifejlesztése, a mélyhűtött sejtek és szövetek minőségi tesztjének standardizálása molekuláris biológiai módszerekkel, valamint ezen szaporodásbiológiai technikák alkalmazása a ritka fajták genetikai diverzitásának megőrzésére irányuló stratégiákban. A program további hozamának tekinthető egyrészt a magyar baromfi génbank létrehozása, másrészt a francia–magyar együttműködés révén a régóta csak tervekben élő európai baromfi ivarsejtbank hálózat kialakítása felé tett első lépések.

Délkelet-ázsiai kisállattenyésztési kutatási együttműködések

Fenntartható vidékfejlesztés a mezőgazdaság fejlesztésével, tekintettel a családi gazdaságokra és a természeti erőforrások környezettudatos hasznosítására.

Délkelet-Ázsia országaiban a mezőgazdaság nagy jelentőségű a gazdaság és a szegénységcsökkentés szempontjából. A mezőgazdaság hozzájárulása a GDP-hez igen magas, ezen kívül a mezőgazdaságban (és élelmiszeriparban) dolgozik a lakosság nagyobb része. A kistermelők művelik Délkelet-Ázsiában a megművelhető terület 90%-át, és a mezőgazdasági termékek 70%-át ők állítják elő. A kis családi gazdaságok jellemzően nem specializáltak, többségében tőkeszegények, különösen a legelmaradottabb régiókban, ugyanakkor komplex (növény-állat, gyakran akvakultúrával kiegészítve) termelési egységek.

A mezőgazdaság – és azon belül a kisgazdaságok – fejlesztése tehát alapvetően fontos a délkelet-ázsiai országokban a vi-

MAGYAR GYÖNGYTYÚKOK EGY VIETNAMI CSALÁDI GAZDASÁGBAN

EGY MAGYAR BRONZPULYKA, MINT VIETNAMI „HÁZI KEDVENC”

dékfejlesztés és a szegénységcsökkentés szempontjából. A családi kisgazdaságokban nagyon fontos a baromfitermékek előállítása. Ezek a családok önfenntartása mellett bevételi forrást is jelentenek, továbbá a városok állati fehérjével való ellátásához is nagyban hozzájárulnak. A baromfihús és a tojás ezekben az országokban hagyományosan igen kedvelt élelmiszer. A régi fajták termékei keresettebbek, mint a modern fajták ipari körülmények között előállított termékei.

Délkelet-Ázsiában a háziállatok biodiverzitása kimagasló, tehát rendelkezésre áll a minőségi élelmiszerek előállításához szükséges alapanyag. Viszont még nincsenek meg azok a fejlesztések, amelyek a különböző fajok hatékony és ökológiai integrációban történő tenyésztését szolgálnák, holott ezen országok támogatják a belföldi ellátás mennyiségi és minőségi javítását, az exportképes élelmiszerek előállítását.

Délkelet-Ázsiára jellemző, hogy sok nemzetiség él egymás mellett, sokszor az egyes

nemzetiségek az egyes országok között húzódó határok közvetlen szomszédságában. Ez okvetlenül szükségessé teszi ezen területek fejlesztése során a határon átnyúló, regionális együttműködések. Ilyen kooperációkra – részben magyar részvétellel – már van is példa, elsősorban Vietnam és Laosz között. Ez a határon átnyúló együttműködés lehetővé teszi, hogy a vietnami viszonyokhoz adaptált fajtákat, technológiákat és ismereteket terjesszünk el Laoszban.

A fentebb leírtak miatt nyilvánvaló, hogy a délkelet-ázsiai országok fejlesztése szempontjából alapvető jelentőségű a mezőgazdasági kistermelés, a komplex családi gazdaságok fejlesztése. Ehhez a következőkre van szükség:

- megfelelő, extenzív fajták – ezek lehetnek régi magyar (parlagi) fajták, illetve helyi fajták. Az utóbbiak esetében a fajták felmérése, a génmegőrzés olyan feladat, amelyben komoly tapasztalataink vannak,
- a szakemberek, gazdák képzése a termelés fejlesztése érdekében,

- marketing, a kistermelők által előállított termékek értékesítésének megszervezése, a határon átnyúló kereskedelmet is ideértve,
- helyi és városi értékesítés,
- az élelmiszerbiztonság javítása: a teljes termelési lánc és a felvásárlás megszervezése, minőségbiztosítási rendszerek kialakítása a gazdaságtól a fogyasztásig, minőség-ellenőrzés laboratóriumi hátterének kialakítása.

Az extenzív fajták közül a magyar fajták bevezetése évek óta folyamatban van Vietnamban és Laoszban. Mind a baromfi- (tyúk, gyöngytyúk és pulyka), mind a nyúlfajták jól akklimatizálódtak, a helyi kutatóintézetek (POREC, NAFRI) szervezésében terjednek is a vidéki területeken, ezen kívül a gazdák képzése is megindult, részben magyar szakemberek részvételével. Ezek a már létező projektek kiváló pilot-projektek lehetnek a további együttműködéshez. Természetesen további feladatokat jelent a marketing, illetve az élelmiszerbiztonság fejlesztése. Az egyes nemzetiségek által előállított termékeket gyakran főként ugyanannak az etnikumnak a tagjai fogyasztják, tehát nem számíthatunk arra, hogy az országos vagy regionális piacon elterjednek. Másrészt ezek a nemzetiségek gyakran nem csak egy országban élnek, tehát termékeik kis térségre kiterjedő, de határon átnyúló kereskedelembe bekerülhetnek. Nagyon fontos, hogy e termékeket a helyi piacokon is értékesítsék – mégpedig kiváló, ellenőrzött minőségben –, de a közeli városok élelmiszerellátáshoz is hozzá kell járuljanak, ehhez pedig komoly marketing, illetve logisztikai tevékenység járul.

Az élelmiszerbiztonság tekintetében egyrészt fontos feladat a teljes termelési lánc szabályozása, ellenőrzése, szervezése. Nem elég a gazdaságokban megfelelő termelési rendszert kialakítani, de a továbbiakban is garantálni kell az élelmiszerbiztonsági feltételek (higiénia, szermaradvány

mentesség, stb.) javítását. Ehhez szükség van a felvásárlási rendszer kialakítására, ami erősen összefügg a marketing területével. Szükség van azonban a megtermelt baromfi megfelelő vágására és a piacra való eljuttatására. A kistermelőknél, falvakban, kis településeken termelt baromfi megfelelő vágása mobil vágóhidakkal oldható meg. A feldolgozás a konyhakész baromfitermékek előállításáig tart, beleértve a megfelelő csomagolást is.

Az élelmiszerbiztonság tekintetében ugyanakkor nem csak a higiénés körülmények biztosítása és ellenőrzése elengedhetetlen, hanem különböző egészségre ártalmas anyagok (szermaradványok, mikotoxinok stb.) vizsgálata is. Ehhez Magyarországnak tudnia biztosítani mind a laborhátter kialakításához, mind a szakértők képzéséhez – a mintavételezéstől a vizsgálatok elvégzéséig – a szakértelmet, a tapasztalatot.

Magyarország ebben a fejlesztésben azért is tud hatékonyan részt venni, mert a felvásárlási rendszer kialakításában van tapasztalatunk. E rendszer önkéntes kell, hogy legyen, biztosítani kell, hogy a kisgazdaságok ne kerüljenek hátrányos helyzetbe, illetve azt is biztosítani kell, hogy a Délkelet-Ázsiában elterjedt kiskereskedelmi rendszer se károsodjék emiatt.

Nem szabad továbbá azt sem elfelejteni, hogy Magyarország hagyományosan együttműködik a délkelet-ázsiai térség több országával, elsősorban Vietnammal és Laosszal. Sok, Magyarországon képzett szakember dolgozik ezekben az országokban, az intézményes és az informális kapcsolatok is jók. Ezeket is ki lehet használni a további együttműködésekben.

Magyarország, konkrétan a Kisállattenyésztési Kutatóintézet és Génmegőrzési Koordinációs Központ (KÁTKI), illetve a Magyar Kisállatnemesítők Génmegőrző Egyesülete (MGE) évtizedek óta együttműködik a vietnami partnerintézményekkel: Nemzeti Állattenyésztési Kutatóintézet (NIAH);

Baromfikutató Központ (POREC), valamint a Can Tho Egyetem és a Tra Vinh Egyetem. Az utóbbi években ez az együttműködés már Laoszra is kiterjed (itt az együttműködő partner a Mezőgazdasági és Erdészeti Minisztérium Kutatóintézete (NAFRI), háromoldalúvá vált. Az együttműködést a magyar (pályázatokon keresztül – NEFE, Tét) és a vietnami kormány is támogatta. Ezekkel a projektekkel a KÁTKI és az MGE Európában is ritka, Magyarországon pedig egyedülállóan szoros együttműködési rendszert alakított ki a térségben.

A projektek eredményeképpen sikerült Vietnamban honosítani a kaliforniai és új-zélandi fehér nyúlfaajték gödöllői változatait, régi magyar tyúk-, gyöngytyúk- és pulykafajtákat. A pulykafajták (réz- és bronzpulyka) termelési (elsősorban szaporasági) eredményei meg is haladták a Magyarországon tapasztalt eredményeket. A POREC szervezésében ezek a fajták kistermelők-höz is kikerültek, ahol szintén bizonyították jó termelési tulajdonságaikat extenzív körülmények között is, Vietnam különböző régióiban. Ezek a projektek kis méretekben működnek a mai napig, de a megtermelt áru piacra juttatása egyelőre nem szervezett, éppen a viszonylag kevés termék miatt. Annyi így is megállapítható, hogy a régi magyar baromfifajták termékeire van igény, a pulyka- és gyöngytyúk hús keresett, nem ritka, hogy nagy távolságról utaznak értük. Egyértelmű ezek alapján, hogy nagyobb mennyiségben előállított termékek megfelelő feldolgozottsági szinten és marketinggel könnyen piacra juttathatók a városokban, illetve a turista központokban.

A vietnami tapasztalatok alapján Laoszban folytatott munkának hasonló eredményei születtek. Az igény itt is megvan a termékekre, a fajták szintén jól alkalmazkodtak, és a háromoldalú együttműködésben is komoly tapasztalatokat szereztünk. Az adaptált fajtákat és a technológiákat, a magyar szakemberek tudását részben átvet-

ték a vietnami együttműködők, és továbbadják a laoszi partnereknek, természetesen a magyar szakemberek segítségével. A háromoldalú együttműködésben való jártasság megkönnyíti a munka kiterjesztését Kambodzsa, illetve a későbbiekben más, térségbeli ország felé.

Megbízásos projektek

Erwiphage bakteriofág hatóanyagú, folyékony növényvédő szer tesztelése méheken (2012)

Témavezető: *Dr. Békési László*

Az ERWIPHAGE (Environinvest Zrt.) nevű, hatóanyagként kétféle bakteriofágot tartalmazó, növényvédő olaj tartalmú, növényápoló szer akut kontakt- és akut orális- méh-toxikológiai vizsgálata (protokoll: OECD 213, és 214), illetve a méhekre gyakorolt hatás minősítése, a hatóanyagok, napraforgó olaj adalék toxicitásának (LD50) tesztelése, javaslattevés további alkalmazásra, illetve a használati utasítás kidolgozására. Eredmény: „méhekre nem jelölésköteles”.

ALGAFIX természetes hatóanyagú terménstnövelő tesztelése méheken (2012)

Témavezető: *Dr. Békési László*

Az ALGAFIX (Albitech Mikrobiológiai Kft.) alga alapú terménstnövelő szer, amelynek méhtoxikológiai vizsgálatát a NÉBIH Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatósága kérte, engedélyezéshez. Természetes hatóanyagú terménstnövelő szer ökotoxikológiai hatásának (akut kontakt toxicitás) tesztelése krajnai mézelő méhen (*Apis mellifera carnica*). Eredmény: „méhekre nem jelölésköteles”.

Fito-Insect Plus Rovarszabályozó készítmény méhtoxicitás vizsgálata

Témavezető: *Dr. Békési László*

FITO-INSECT PLUS (Fitohorm Kft.) A cég rovarszabályozó készítményének engedélyezéséhez a Nemzeti Élelmiszerlánc-biz-

tonsági Hivatal Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatósága határozatban írta elő a szer méhtoxikológiai vizsgálatát. Az alkoholos növényi kivonat biológiai rovarszabályzóként működik. Eredeti koncentrátumban, hígítás nélkül méhekre permetezve akut toxikus hatást nem váltott ki. Eredmény: „méhekre nem jelölésköteles”.

Krajnai méh fajtajelleg vizsgálata (évenkénti megbízás)

Témavezető: *Dr. Zajác Edit*

A hazai tenyésztőtelepek méhállományának fajtabélyeg vizsgálatát 55 tenyésztő mintáin végeztük el. A 2011 ősze beküldött méhminták szipóka hosszúságát, a potroh színét és a cubitalis indexet (szárnyerezet) vizsgáltuk. Összesen 55 tenyésztő 275 méhcsaládjába vett részt a vizsgálatokban. A szipóka méretek 6,45–6,87 mm között változtak, a leghosszabb szipóka 6,87 mm volt a családátlagokat tekintve. A potrohszín tekintetében 275 méhcsaládból 45 család nem felelt meg a színre vonatkozó kritériumoknak. A cubitalis index engedélyezett határértéke 2,3–3,0 közötti, melynek 24 méhcsalád (17 tenyésztő) nem felelt meg. A fajtavizsgálatok alapján a tenyésztésre kiválasztott és beküldött legalább 5 méhcsaládból a fajta határértékének legalább 3 méhcsaládnak kell megfelelnie. Ennek 7 tenyésztő mintái nem feleltek meg.

Napraforgó hibridek nektártermelésének vizsgálata (OMME megbízás, 2012)

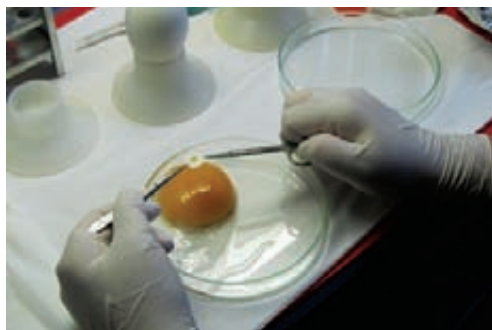
Témavezető: *Dr. Zajác Edit*

A nektárvizsgálatban 9 napraforgó hibrid és 1 fajta vizsgálatára került sor 2012-ben, Gödöllő-Száritópuszta kísérleti területen. Célunk volt a kísérletben szerepelt napraforgók méhészeti értékének meghatározása, így a hibridek és fajta nektártermelésének és a nektár cukortartalmának a vizsgálata. Az eredmények alapján lehetővé vált a hibridek közötti méhészeti sorrend felállítása,

mellyel a méhészek napraforgó hibridek közötti könnyebb tájékozódása volt célunk, elősegítve a méhlegelőre történő vándorlás előtti könnyebb hibridválasztást. Méhészeti szempontból méhlegelőnek javasolt hibridek az NK Armoni, Viki és NK NX 99338 hibridek jó méhészeti értékük miatt. Közepes méhészeti értékű az NK Neoma és NK Tristan. Átlag alatti nektártermelőnek és átlagostól szintén elmaradó cukortartalommal rendelkező hibridnek találtuk a PR 64H42-t. Sűrű nektárt adó, de átlagtól elmaradó nektártermelésű és méhészeti értékű hibrid az LG 55.25. Alacsony cukorértékük miatt gyengén mézelőnek találtuk az NK Ferti, LG 56.58 CL hibrideket, illetve az Iregi szürke csíkos fajtát.

Tojásszik mikotoxin tartalmának meghatározása

2011-ben Kutatási Együtműködési Szerződés jött létre a KÁTKI és a Soft Flow Hungary Kutató Fejlesztő Kft. között. A Genetikai és Szaporodásbiológiai Kutatócsoport feladata piac- és módszerértékelő tanulmány készítése a tojásszik mikotoxin tartalmának meghatározásáról, a Méhészeti Intézeté a méz lehetséges antibiotikum és szermaradványainak ismertetése, állásfoglalás készítése volt. (Témavezetők: Ferenčiné Dr. Szőke Zsuzsanna, Soft Flow Kft., Dr. Liptói Krisztina, Kasperné Dr. Szél Zsuzsanna, KÁTKI.)

CSÍRAKORONG-PREPARÁLÁS TYÚKTOJÁSBÓL

Publikációk, 2011–2012

Konferencia közlemények

BODZSÁR N., RÉVAY T., SZTÁN N., HIDAS A., SZENDRŐ ZS. (2011) A genetikai távolság és a heterózis hatás kapcsolatának vizsgálata a nyúl fajban mikroszatellit markerek segítségével. *IX. Magyar Genetikai Kongresszus és XVI. Sejt- és Fejlődésbiológiai Napok*, Siófok, 2011. március 25–27.

EIBEN CS., GÓDOR S.-NÉ, KUSTOS K., MARÓ A., VÖRÖS G., GIPPERT T. (2011) Test of feed ingredients and their effect on the production of growing rabbits. Alternatív takarmányösszetevők és hatásuk a nyulak növekedésére. *World Rabbit Science*, 19(2):114–115.

PATAKINÉ VÁRKONYI E., SZTÁN N., HIDAS A., VIRÁG GY., VÁRADI É., BODZSÁR N., BARNA J. (2011) A házityúk-kiméra előállítás hatékonyságának fokozása a blasztodermális sejt-transzplantáció optimális idejének meghatározásával. *IX. Magyar Genetikai Kongresszus és XVI. Sejt- és Fejlődésbiológiai Napok*, Siófok, 2011. március 25–27.

SZALAI-MÁTRAY E., BÉKÉSI L., SZALAI D., HARKA L., ZAJÁ CZ E., TÖKÉS T. (2011) Tree-year nosema monitoring of *Apis mellifera* colonies in Hungary. *Apimondia*, Buenos Aires, 21–27. September, 2011., Poster 85.

SZTÁN N., PATAKINÉ VÁRKONYI E., LIPTÓI K., BARNA J. (2011) Embrionális sejtmanipulációk tapasztalatai baromfifajokban. *Proc. 17. Szaporodásbiológiai Találkozó. Az állattenyésztés és szaporodásbiológia helye és szerepe a magyar agrárstratégiában*. Herceghalom, 2011. október 28–29., p. 27.

VÁRADI É., VÉGI, B., BARNA, J. (2011) Ondómélyhűtési protokollok összehasonlítása gyöngytyúk fajban. *Proc. 17. Szaporodásbiológiai Találkozó. Az állattenyésztés és szaporodásbiológia helye és szerepe a magyar agrárstratégiában*. Herceghalom, 2011. október 28–29., p. 28.

BARNA J., HIDAS A., LIPTÓI K., PATAKINÉ VÁRKONYI E. (2012) Biotechnológiai módszerek fejlesztése és alkalmazása a baromfi szaporodásbiológiában a genetikai diverzitás megőrzése céljából. *Kutatás a génmegőrzésért: „Kutatás, fejlesztés és innováció a géntartalékok védelmében” Konferencia* Kiadvány, Kovács Judit és Greguss Ditta (szerk.), KÁTKI, Gödöllő, 2012. május 21., 6. p.

BLESBOIS, E., M. GOVOROUN, A. HIDAS, K. LIPTÓI, B. PAIN, F. SEIGNEURIN, E. PATAKINÉ-VÁRKONYI, J. BARNA (2012) Development of avian reproductive biotechnologies for the management of genetic diversity: CRYO-BIRDS. *World's Poultry Science Journal*, 68 (Supplement 1):281–284.

BODZSAR, N., A. WEIGEND, U. JANSSEN-TAPKEN, S. WEIGEND (2012) Large scale analysis of genetic diversity using a comprehensive dataset from different studies in chickens. *XXIV. World's Poultry Congress*, 5–9 August, 2012, Salvador, Brazil.

DONG XUAN KISNE DO THI, SZALAY ISTVÁN, PHUNG DUC TIEN, PHAM THI MINH THU (2012) Overview of ethical frame of Agricultural Research for Development (ARD). Sustainable improvement of Poultry Research for Development (PRD) with Hungarian genetic resources in the remote areas of South-east Asia. *Book of Abstracts, 7th Vietnamese–Hungarian International Conference*

on Agricultural Research for Development (ARD) Including „International EU-SEA Scientific Symposium on Agricultural Research for Development (ARD) with special regards to Ecological Farming Systems”, Can Tho, 26–30 August, 2012., p. 8.

EIBEN CS., GÓDOR SÁNDORNÉ, KUSTOS K., GIPPERT T., MARÓ A., TÓTH T. (2012) Az anyanyúl termelése a táp összetételétől és táplálóanyag tartalmától függően. 24. Nyúltenyésztési Tudományos Nap, Kaposvár, 2012. május 30. In: MATICS ZS. (szerk.) Kaposvári Egyetem Állattudományi Kar, 2012. pp. 39–45. ISBN:978-963-9821-51-4.

EIBEN CS., GÓDOR-SURMANN K., KUSTOS K., MARÓ A., VÖRÖS G., GIPPERT T. (2012) Alternative feed ingredients and their effect on the production of growing rabbits. In: Proceedings of 10th World Rabbit Congress, Sharm El Sheikh, Egypt, 03–06 September, 2012. (Egyptian Rabbit Science Association; The World Rabbit Science Association), pp. 559–562.

KOVÁCS J., SZENTES K. Á., BARTA I., DONG XUAN K.D.T., BÓDI L., KOPPÁNY G., SZÉKELYHIDI T., SZALAY I. (2012) HU-BA Faluprogram, Az őshonos magyar baromfifajták tenyésztésére és tartására alapozott falufejlesztési program. *Kutatás a génmegőrzésért: „Kutatás, fejlesztés és innováció a géntartalékok védelmében”* Konferencia Kiadvány, Kovács Judit és Greguss Ditta (szerk.), KÁTKI, Gödöllő, 2012. május 21., 21–22. p.

LIPTÓI, K., G. HORVATH, J. GAL, E. VARADI, J. BARNA (2012) Preliminary results of the ap-

plication of gonadal tissue transfer in the poultry gene conservation in various chicken breeds. *World's Poultry Science Journal*, 68 (Supplement 1):289–292.

PATAKINÉ, VÁRKONYI, E., HORVÁTH, G., SZTÁN, N., VÁRADI, É., BARNA, J. (2012) Preliminary results of vitrification of chicken blastoderm cells with a new type of cryocontainer. Proc. XXIV. World's Poultry Congress. Salvador, Brazil. 5–9 August, 2012. *World's Poultry Science Journal*, 68 (Supplement 1.):180.

SZALAY I., KISNÉ DO THI DONG XUAN, BÓDI L., BARTA I., KOVÁCS J. (2012) Fenntartható kutatás és fejlesztés a haszonállat géntartalékok védelmi rendszerében. *Kutatás a génmegőrzésért: „Kutatás, fejlesztés és innováció a géntartalékok védelmében”* Konferencia Kiadvány, Kovács Judit és Greguss Ditta (szerk.), KÁTKI, Gödöllő, 2012. 05. 21., 2–3. p.

SZALAY, I., DO THI DONG XUAN, KISNE, L. BODI, I. BARTA, T. R. FERENCZ, J. KOVACS (2012) The Hungarian protection system of farm animal genetic resources and its research and development scopes. Book of Abstracts, 7th Vietnamese–Hungarian International Conference on Agricultural Research for Development (ARD) Including „International EU-SEA Scientific Symposium on Agricultural Research for Development (ARD) with special regards to Ecological Farming Systems”, Can Tho, 26–30. August, 2012., p. 13.

VÁRADI, É., VÉGI, B., LIPTÓI, K., THIEU, N. L. P., BARNA, J. (2012) Comparative cryopreservation of guinea fowl spermatozoa: a slow programmable and pellet method. Book of Abstracts, 7th Vietnamese–Hungarian International Conference on Agricultural Research for Development (ARD) Including „International EU-SEA Scientific Symposium on Agricultural Research for Development (ARD) with special regards to Ecological Farming Systems”, Can Tho, 26–30. August, 2012., p. 23.

VÁRADI, É., VÉGI, B., THIEU, N. L. P., BARNA, J. (2012) Cryoconservation methods of guinea

fowl spermatozoa. Book of Abstracts, 7th Vietnamese–Hungarian International Conference on Agricultural Research for Development (ARD) Including „International EU-SEA Scientific Symposium on Agricultural Research for Development (ARD) with special regards to Ecological Farming Systems”, Can Tho, 26–30. August, 2012., p. 46.

VÁRADI, E., B. VÉGI, K. LIPTÓI, J. BARNA (2012) Comparison of two cryopreservation protocols of guinea fowl sperm. *World's Poultry Science Journal*, 68:(Supplement 1) Paper RE_GB_2012pc458_1., p. 4.

Folyóirat cikkek

BÉKÉSI L. (2011) A Könnyező Madonna és a máriapócsi méhek. *Méhészet*, 59(3):18.

EIBEN CS., VÉGI B., VIRÁG GY., GÓDOR-SURMANN K., KUSTOS K., K. MARÓ A., ODERMATT M., ZSÉDELY E., TÓTH T., SCHMIDT J., FÉBEL H. (2011) Effect of level and source of vitamin E addition of a diet enriched with sunflower and linseed oils on growth and slaughter traits of rabbits. *Livestock Science*, 139(3):196–205.

CSERHÁGINÉ KOVÁCS J., BODÓ I., KOPPÁNY G., SZALAY I. (2011) Hagyományos haszonállataink az új évezredben. *Biokontroll*, 2(2):23–27.

GIPPERT TIBOR – SZALAY ISTVÁN (2011) Újra önálló a Kisállattenyésztési Kutatóintézet. *Baromfiágazat*, 11(1):62–63.

HAMILTON C. K., RÉVAY T., DOMANDER R., FAVETTA L. A., KING W. A. (2011) A large ex-

pansion of the HSFY gene family in cattle shows dispersion across Yq and testis-specific expression. *PLoS One*, Mar. 7.; 6(3):e17790.

LIPTÓI K., SZABÓ ZS., VÉGI B., VÁRADI É., KÖRÖSINÉ MOLNÁR A., VARGA S., BARNA J. (2011) A fiatalkori hőkezelés hatása a lúd szaporaságára a nyári termelési ciklus során. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 133(1):18–23.

SZALAINÉ MÁTRAY E., HARKA L., HEGEDŰS D., ALBERT A., BÉKÉSI L. (2011) Comparison of fumagillin and NONOSZ® against *N. ceranae* nosemosis of the honeybee (*Apis mellifera* L.). *Állattenyésztés és Takarmányozás*, 60(4):363–369.

SZALAINÉ MÁTRAY E., BÉKÉSI L., HORVÁTH A. (2011) „BeeTURBO” a varroosis ellen II. *Méhészet*, 59(10):14–15.

BÉKÉSI L. (2012) Fertőtlenítés BeeGuard-dal. *Méhészet*, 60(4):24–25.

BÉKÉSI L., SZALAINÉ MÁTRAY E. (2012) Gyors beavatkozás a nosemosis ellen Nonosz Plusz itatással. *Méhészet*, 60(9):24–25.

PATAKINÉ VÁRKONYI, E., G. HORVÁTH, N. SZTÁN, É. VÁRADI AND J. BARNA (2012) Vitrification of early avian blastodermal cells with a new type of cryocontainer. *Acta Veterinaria Hungarica*, 60(4):501–509.

LIPTÓI K., KÖRÖSINÉ MOLNÁR A., BARNA J. (2012) Szaporasági mutatók javításának lehetőségei lúdállományokban. *Baromfiágazat*, 12(1):62–65.

MAKRAI L., VÁCZI K., ELSBERGER V., SZALAINÉ MÁTRAY E., BÉKÉSI L. (2012) A mézelő méh (*Apis mellifera* L.) költésmeszesedését okozó, hazai *Ascosphaera apis* izolátumok klór-dioxid-tartalmú fertőtlenítőszerrel szembeni érzékenységének vizsgálata. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 134(9):529–536.

RÉVAY T. – KING W. A. (2012) Sister chromatid exchange assessment by chromosome orientation – fluorescence *in situ* hybridization on the bovine sex chromosomes and autosomes 16 and 26. *Cytogenetic And Genome Research*, 136(2):107–116.

RÉVAY T., VILLAGÓMEZ D. A., BREWER D., CHENIER T., KING W. A. (2012) GTG mutation in the start codon of the androgen receptor gene in a family of horses with 64, XY disorder of sex development. *Sexual Development*, 6(1–3):108–116.

SCHILLER, M., KASPERNÉ SZÉL ZS., RÁCZ T., BÉKÉSI L. (2012) RNS interferenciával a méhvírusok ellen. *Méhészet*, 60(4):22–23.

SZALAY ISTVÁN (2012) Fajták és tartásmódok a mennyiségi és a minőségi szemléletű állattenyésztésben. *Biokultúra*, 23(6):27–28.

SZALAY ISTVÁN – KOVÁCS JUDIT (2012) Tudományos génmegőrzés. Biológiai Sokféleség Világnapja a KÁTKI-ban. *Magyar Állattenyésztők Lapja*, 40(7):26–27.

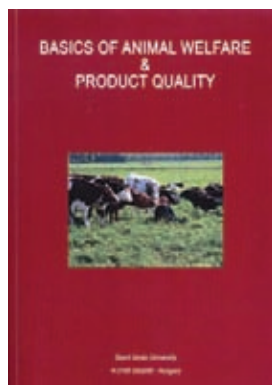
SZTÁN N., PATAKINÉ VÁRKONYI E., LIPTÓI K., BARNA J. (2012) Baromfifajok embrionális sejtjeinek kezelésével szerzett tapasztalatok / Observations of embryonic cell manipulations in different poultry species. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 134(8):475–481.

Váradí É., Végi B., Liptói K., Barna J. (2012) Ondómélyhűtési vizsgálatok gyöngytyúkfajon. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 134(8):469–474.

ZAJÁCS E., RÁCZ T., KASPERNÉ SZÉL ZS., HARKA L., SCHILLER M., BÉKÉSI L. (2012) Napraforgóhibridek. *Méhészet*, 60(12):18–19.

Könyvek, könyvfejezetek

SZŰCS E. – SZALAY I. (2011) Indigenous farm animal breeds in Hungary. In: E. SZŰCS, SZ.

KONRÁD, E. N. SOSSIDOU (eds.) *Basics of Animal Welfare & Product Quality*. Szent István Univ. Gödöllő, p. 131–151. ISBN 978-963-269-143-5

BÉKÉSI L. SZ. (2012) *Méhbetegségek*. Apiliteratura Hungarica. Makó–Szeged, 134 old. ISBN 978-963-08-3365-3.

SZALAY I. (2012) Szelekciós lehetőségek régi haszonállataink génmegőrzésében. In: JÁVORKA L. (szerk.) „Emberségről példát...” *Válogatott közlemények Bodó Imre 80. születésnapjára*. MSZTE kiadványa; pp. 285–305. ISBN 978-963-08-4900-5

SZALAY I., KOVÁCS J., BODÓ I. (2012) A hazai haszonállat géntartalékok védelmi rendszere. In: JÁVORKA L. (szerk.) „Emberségről példát...” *Válogatott közlemények Bodó Imre 80. születésnapjára*. MSZTE, Budapest; pp. 306–309. ISBN 978-963-08-4900-5

